

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXV

Нови Сад, септембар 2013

Књига 73

Број 9

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Сабахудин Цоковић
Марија Мркшић

Обично убиство / 419
Потенцијал хармонизације
и предности употребе *soft law*
извора у области међународних
трговинских уговора / 439

РАСПРАВЕ

Раде Богојевић
Радован Лазаревић

Кривично дело разбојништво / 459

СУДСКА ПРАКСА

Марко Кнежевић

Судска пракса из грађанског права / 470

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 480

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н ј е
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом.*

CONTENTS

ARTICLES

Sabahudin Coković	Ordinary Murder / 419
Marija Mrkšić	Potential of Harmonization and Advantages
of Implementing Soft Law Sources
in the Domain of International Trade
Contracts / 439

DISCUSSIONS

Rade Bogojević
Radovan Lazarević	The Crime of Robbery / 459

CASE LAW

Marko Knežević	Case Law in the Civil Law / 470

NOTICES

- From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 480

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Косџа Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Сџанковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Бојић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Веџ, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник

Јелица Недић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1
Телефон: 021/521-235; факс: 021/529-459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају.

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXV

Нови Сад, септембар 2013

Књига 73

Број 9

Ч Л А Н Ц И

UDC 343.61

Sabahudin Coković,
doktorant, Univerzitet u Nišu, Pravni fakultet

ОБИЧНО УБИСТВО*

SAŽETAK: Autor u radu proučava pojam i osnovne elemente posebnog oblika krivičnog dela ubistva, tj. obično ubistvo. Prvi deo rada posvećen je pojmovnom određenju i elementima običnog ubistva u pojedinim uporednopravnim krivičnim zakonodavstvima. Drugi deo rada sadrži pregled istorijsko-pravnog razvoja krivičnog dela ubistva u našem krivičnom zakonodavstvu. U trećem delu, autor posvećuje pažnju određivanju pojma, elemenata i osnovnih karakteristika krivičnog dela ubistva iz člana 113. Krivičnog zakonika Republike Srbije, s osvrtom na sudsku praksu. Dalje izlaganje se odnosi na statistički prikaz i analizu izvršenih krivičnih dela ubistva u periodu od 2005. do 2012. godine.

Ključne reči: krivično delo, ubistvo, krivični zakonik, krivična sankcija

1. UVODNA RAZMATRANJA

Pravo na život predstavlja najosnovnije ljudsko pravo. Ovakav karakter ovog prava potvrđuje i činjenica da u okviru osnovnih ljudskih prava i sloboda, garantovanim međunarodnim dokumentima (Univerzalna deklaracija o pravi-

* Rad primljen: 29. 5. 2013. godine.

ma čoveka, Evropska konvencija o ljudskim pravima, Konvencija o kažnjavanju i sprečavanju zločina genocida, Ženevska konvencija o zaštiti žrtava rata iz 1949. godine sa dopunskim protokolima iz 1965. godine, Američka konvencija o ljudskim pravima, Afrička povelja o pravima čoveka i naroda) pravo na život spada u grupu apsolutno zaštićenih prava, odnosno onih prava koje država ne može ni pod kojim uslovima ukinuti niti ograničiti, bez obzira na vrstu vanrednih okolnosti u kojima se neka država može zateći, na primer ratno stanje ili stanje opšte opasnosti koje ugrožava opstanak cele nacije.

Dominantno mesto prava na život u sistemu osnovnih prava i sloboda čoveka i građanina obezbeđeno je i ustavnim odredbama svih savremenih država, pa i Ustavom Republike Srbije¹ čl. 24 (pravo na život). Na ovaj način ljudski život postaje civilizacijska vrednost čija krivičnopravna zaštita dobija svoj legitimitet, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu.

Krivičnopravna zaštita prava na život i telesni integritet predstavlja najznačajniji segment krivičnopravne zaštite u svim savremenim krivičnim zakonodavstvima, što je sasvim razumljivo kada se ima u vidu da pravo na život i telesni integritet predstavlja fundamentalno i primarno ljudsko pravo na kojem se temelje i iz kojeg se izvode sva ostala čovekova prava. Na osnovu rečenog može se slobodno konstatovati da je krivičnopravna zaštita ovog prava osnov zaštite svih drugih ljudskih prava, te je bez značaja svaka rasprava o bilo kom drugom pravu čoveka ako pravni poredak ovom pravu ne obezbeđuje adekvatnu zaštitu.

U procesu ostvarivanja krivičnopravne zaštite prava na život i telesni integritet, savremena zakonodavstva uspostavljaju takav sistem koji i pored određenih razlika, izražava iste osnovne tendencije i u osnovi ispoljava slične tendencije. U tom pogledu sve inkriminacije u kojima se štite život i telesni integritet mogu se klasifikovati u dve osnovne grupe ili skupine krivičnih dela. Prvu čine one inkriminacije kod kojih su život i telo čoveka primarni i isključivi objekat zaštite, dok drugu skupinu čine one inkriminacije koje se nalaze u različitim glavama krivičnih zakonika i kod kojih primarni objekat zaštite predstavljaju neke druge individualne ili društvene vrednosti.

U navedenom smislu ovu zaštitu obezbeđuje i Krivični zakonik Republike Srbije koji u glavi XIII pod nazivom „Krivična dela protiv života i tela” propisuje ona krivična dela koja su uperena jedino i isključivo protiv života i telesnog integriteta.

¹ Ustav Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 83/06 od 30. septembra 2006. godine).

1. KRIVIČNO DELO UBISTVO U UPOREDNOM ZAKONODAVSTVU

1. 1. Krivični zakonik Švajcarske²

Krivični zakonik Švajcarske inkriminiše krivična dela ubistva odredbama 111–136. Odredbom 111. prethodno pomenutog zakonika inkriminisano je krivično delo pod nazivom obično ubistvo ili u bukvalnom prevodu namerno, tj. hotimično ubistvo.

Obično ubistvo se sastoji u umišljajnom lišenju života drugog lica.³ Ova odredba se odnosi na situacije kada ne postoje neke od kvalifikovanih ili privilegijućih okolnosti koje mogu obično ubistvo da učine težim ili lakšim.

Objekt zaštite je živo ljudsko biće. Iz ovoga proizilazi da krivično delo štiti samo živog čoveka, tj. do nastupanja smrtne posledice.⁴

Radnja izvršenja je svako prouzrokovanje smrti. Drugim rečima, krivično delo ubistvo se može izvršiti na bilo koji način i bilo kojim sredstvom, kojim se prouzrokuje smrt drugog lica, ukoliko ta radnja ne predstavlja obeležje bića nekog drugog oblika ubistva.

Učinilac dela može biti svako lice, a u pogledu krivice dovoljan je *dolus eventualis*.

Kaznom zatvora od najmanje pet godina biće kažnjen učinilac krivičnog dela.

1. 2. Krivični zakonik Savezne Republike Nemačke⁵

U poglavlju XVI Krivičnog zakonika Nemačke, pod nazivom „Krivična dela protiv života” nalazi se grupa krivičnih dela kojima se inkriminišu različiti oblici ubistava. Na ovom mestu biće reči o zakonskom opisu § 211 i 212. prethodno pomenutog Krivičnog zakonika.

Paragraf 211. Teško ubistvo:⁶

1. Ubica se kažnjava doživotnom kaznom zatvora.

² Swiss Criminal Code of 21. December 1937, (*Status as of 1 January 2012*).

³ Schubarth, M., *Komentar zum schweizerischen Strafrecht, Besonderer Teil*, Bern, Verlag Stampfli & Cie AG, 1982, 76.

⁴ *Ibid.*

⁵ German criminal code, Criminal Code in the version promulgated on 13. November 1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] Ip. 3322, last amended by Article 3 of the Law of 2. October 2009, Federal Law Gazette I, 3214.

⁶ § 211: Nach Maßgabe der Entscheidungsgründe mit dem GG vereinbar, BVerfGE v. 21.6.1977 I 1236 – 1 BvL 14/76.

2. Ubica je onaj ko izvrši krivično delo ubistvo iz nagona ili seksualnog nagona, pohlepe, niskih pobuda, podmuklo ili okrutno, opšteopasnim sredstvom, omogućavanjem izvršenja drugog krivičnog dela, radi prikrivanja drugog krivičnog dela ili na bilo koji drugi način.

Paragraf 212. Obično ubistvo:

1. Ko liši života drugo lice, a da pri tom nije učinilac krivičnog dela „teško ubistvo” osudiće se kaznom zatvora ne manjom od pet godina.
2. Ako je krivično delo učinjeno pod naročito teškim okolnostima, učinilac se kažnjava doživotnom kaznom zatvora.

1. 3. Krivični zakonik Albanije⁷

Krivični zakonik Albanije u poglavlju II, u grupi krivičnih dela protiv života, predviđa sledeća krivična dela koja se odnose na ubistva: ubistvo sa namerom (čl. 76), ubistvo sa namerom povezano sa drugim zločinom (čl. 77), ubistvo s predumišljajem (čl. 78), ubistva koja su učinjena u uslovima posebnih okolnosti (čl. 79), ubistvo deteta (čl. 81), ubistvo izvršeno u psihijatrijskom stanju (čl. 82), ubistva koja su učinjena usled prekoračenja granica samoodbrane (čl. 83), podsticanje na krvnu osvetu (čl. 83/b), pretnja (čl. 84), pretnja zbog rasističkih i ksenofobičnih motiva, korišćenjem kompjuterskih sistema (čl. 84/a).

Ubistvo sa namerom tj. obično ubistvo inkriminisano čl. 76. prethodno pomenutog zakonika sastoji se u namernom tj. umišljajnom lišenju života drugog lica.

Objekt zaštite je život čoveka. Radnja izvršenja je ona radnja kojom se prouzrokuje smrt drugog lica, što će reći da je radnja određena prema posledici.

Učinilac krivičnog dela iz čl. 76. može biti svako lice.

Za ubistvo sa namerom kazniće se zatvorom od deset do dvadeset godina.

1. 4. Krivični zakonik Republike Crne Gore⁸

Krivični zakonik Republike Crne Gore, u grupi krivičnih dela protiv života i tela, poznaje osnovni oblik ubistva kao i oblike teških i privilegovanih ubistava koje poznaje i Krivični zakonik Republike Srbije⁹

⁷ Criminal Code of the Republic of Albania, *Law No. 7895, dated 27. January 1995.*

⁸ Krivični zakonik Republike Crne Gore (*Službeni list Republike Crne Gore*, br. 70/03, 13/04).

⁹ Krivični zakonik Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 85/2005).

Prethodno pomenuti zakonik spada u red zakonika koji prihvata uobičajenu podelu na obično ubistvo i teško ubistvo, koja postoji u većini stranih krivičnih zakonodavstava.

Čl. 143. prethodno pomenutog zakonika, u crnogorskom krivičnom zakonodavstvu propisano je krivično delo pod nazivom ubistvo. Delo čini onaj ko drugoga liši života.

Izvršilac dela može biti svako lice, koje prouzrokuje posledicu tj. smrt drugog lica.

Objekt zaštite je život čoveka.

Izvršilac krivičnog dela će se kazniti kaznom zatvora u vremenskom periodu od pet do petnaest godina, kao što je propisano i Krivičnim zakonikom Republike Srbije za pomenuto krivično delo.

1. 5. Krivični zakonik Ukrajine¹⁰

Čl. 115. Krivični zakonik Ukrajine u poglavlju II, u grupi krivičnih dela protiv života i zdravlja lica, propisuje krivično delo ubistvo. Krivično delo ubistvo u krivičnom zakonodavstvu Ukrajine je specifično po tome što čl. 115. st. 1. propisuje osnovni oblik ubistva, a st. 2. istog člana, kvalifikovani oblik ubistva.

Delo čini onaj ko namerno tj. umišljajno i protivzakonito izazove smrt drugog lica (čl. 115. st. 1).

Učiniocu dela će biti izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam do petnaest godina.

Kvalifikovani oblik čini onaj ko izvrši ubistvo: 1) dve ili više osoba; 2) malog deteta ili žene koja je bremenita, pod uslovom da je to izvršilac znao u vreme izvršenja dela; 3) talaca ili otetog; 4) sa posebnom brutalnošću; 5) metodom koja je opasna po život mnogih ljudi; 6) na osnovu plaćeničkih motiva; 7) na osnovu huliganskih motiva; 8) lica ili bliskog srodnika osobe u vezi sa službenim dužnostima tog lica ili javnih funkcija; 9) kako bi sakrio ili olakšao izvršenje drugog dela; 10) u kombinaciji sa silovanjem, ili nasilnim protivprirodnim bludom; 11) kao ugovoreno ubistvo; 12) u grupi lica, uz prethodno udruživanje; 13) kao lice koje je prethodno izvršilo ubistvo, osim ubistva propisanog čl. 116–118. ovog zakonika (čl. 115. st. 2.); 14) na osnovu rasne, nacionalne ili verske netrpeljivosti.¹¹

¹⁰ Criminal Code of Ukraine (This Code enters into force on September 1, 2001. See. § 1 of Chapter I *Final and transitional provisions*).

¹¹ Article 115. as amended by Laws No 270-VI (270-17) of 15. 04. 2008, No 1707-VI (1707-17) of 05. 11. 2009.

Učiniocu kvalifikovanog oblika krivičnog dela biće izrečena kazna zatvora u trajanju od deset do petnaest godina, ili kazna doživotnog zatvora uz oduzimanje imovine u slučaju predviđenom po t. 6. st. 2. ovog člana.

2. ISTORIJSKI RAZVOJ KRIVIČNOG DELA UBISTVA U NAŠEM KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU

2. 1. Dušanov zakonik

Prvi i najznačajniji pisani pravni spomenik feudalne Srbije jeste Dušanov zakonik donet na saborima 1349. i 1354. godine. Dušanov Zakonik je urađen na temeljima Zakonopravila.¹² Pored materijalno-pravnih odredbi iz oblasti krivičnog prava, ovaj je zakonik sadržavao i odredbe procesnog karaktera kao i odredbe iz drugih oblasti prava kao što su: uređenje države, položaj pojedinih staleža, položaj crkve i gradova, bračno, porodično i nasledno pravo.¹³

Dušanov zakonik inkriminiše krivično delo ubistvo pod nazivom „O hotimičnom ubistvu”. čl. 87. koji glasi „Ko nije došao hotimice, silom, te je učinio ubistvo, da plati trista perpera, ako li je došao hotimice, da mu se obe ruke otseku”.¹⁴

Iz prethodne formulacije možemo zaključiti da Dušanov zakonik pravi razliku između ubistva sa umišljajem i ubistva bez umišljaja. Dok za ubistvo bez umišljaja preti samo novčana kazna od trista perpera, za ubistvo sa umišljajem učinilac se kažnjava odsecanjem obe ruke.

2. 2. Zakon prote Mateje Nenadovića

U Srbiji za vreme Prvog srpskog ustanka najznačajniju ulogu ima običajno pravo. Veliki broj pitanja iz krivičnog i drugih oblasti prava regulisan je rapsisima i naredbama koje su donosili Karađorđe i Praviteljstvujušči sovjet. Dva zakona iz ovog perioda na koja treba ukazati zbog njihove sadržine jesu: Zakon prote Mateje Nenadovića i Karađorđev Kriminalni zakonik.¹⁵

¹² <http://sr.wikipedia.org/sr>

¹³ Solojev, A., *Zakonodavstvo Stefana Dušana, cara Srba i Grka*, Beograd, 1998, 308 i dalje.

¹⁴ http://www.hodocasnik.org/txt/biblioteka/dusanov_zakonik.

¹⁵ Kolarić, D., *Krivično delo ubistva*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, 35.

Prota Mateja Nenadović je napisao Krivični zakonik koji je 5. maja 1804. godine odobren na skupštini Valjevske nahije.¹⁶ Rađen je na osnovu Krmčije (zbornika srednjovekovnog crkvenog prava), Justinijanovih i Mojsijevih zakona. Prvi član Zakonika odnosi se na krivično delo ubistva i glasi „ko bi ubio čoveka, da se ubije i na točak metne”¹⁷.

2. 3. Karađorđev Kriminalni zakonik

Godine 1804. nastao je Karađorđev Kriminalni zakonik.¹⁸ U istoriji još uvek nije raščišćeno da li je uopšte stupio na snagu. Karađorđe pravi razliku između umišljajnog i nehatnog ubistva. Umišljajno ubistvo kažnjavano je streljanjem i vešanjem, a nehatno kaznom zatvora u okovu u trajanju od pola godine.¹⁹

2. 4. Kriminalni (Kaznitelni) zakonik za Knjažestvo Srbiju

Kriminalni (Kaznitelni) zakonik za Knjažestvo Srbiju²⁰ je bio prvi sistematizovani i potpuni krivični zakonik usvojen u našoj zemlji. Izrađen po uzoru na pruski Krivični zakonik iz 1851. godine, Zakonik je prihvatao trojnu podelu krivičnih dela na zločine, prestupe i istupe.²¹

Kriminalni zakonik iz 1860. godine, u glavi XV inkriminiše krivična dela ubistva.

Ubistvo (*ubijstvo*) je zločin (*zločin je ono delo, za koje zakoni donose smrt ili robiju ili zatočenje*). Osnovna odredba koja se odnosi na definisanje krivičnog dela ubistva regulisana je u § 154. „Pod ubijstvom se razume svako nedozvoljeno delo, črez koje kakav čovek život izgubi, nesmatrajući na način i sredstva kojima je to učinjeno.” Zakonik pravi razliku između ubistva učinjenog sa predumišljajem, umišljajem i iz nehata. Takođe, zakonik poznaje razne oblike kvalifikovanih i privilegovanih ubistava.²²

¹⁶ Konstantinović-Vilić, S., Kostić, M., *Vrste kazni i oblici kažnjavanja u Srbiji do kraja Drugog svetskog rata*, Peščanik III, Istorijski arhiv grada Niša, Niš, 2005.

¹⁷ Kolarić, D., *Krivično delo ubistva*, op. cit. 35.

¹⁸ Kolarić, D., *Krivično delo ubistva*, op. cit. 36.

¹⁹ Živanović, T., *Osnovi krivičnog prava – opšti deo*, Beograd, 1922, 38.

²⁰ Kazneni (Kriminalni) zakonik za Knjaževstvo Srbiju od 1860. godine, *Zbirka zakona Kraljevine Srbije II – Kazneni zakonik i krivični sudski postupak*, Knjižar izdavač Geca Kon, Beograd, 1911.

²¹ Jovašević, D., *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006, 381–382.

²² Kolarić, D., *Krivično delo ubistva*, op. cit. 36.

2. 5. Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca²³

U grupi „Krivičnih dela protiv života i tela” Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca koji je donet 1929. godine, a stupio na snagu 1. januara 1930. godine, inkriminiše krivična dela ubistva. Obično ubistvo, kvalifikovana ubistva i ubistvo na mah inkriminirani su § 167.

Obično ubistvo čini onaj ko liši života drugo lice. Teži oblik krivičnog dela ubistva postoji ako je izvršeno: posle zrelog razmišljanja, otrovom ili na svirep način, ugrožavanjem života više lica, iz koristoljublja ili radi izvršenja ili prikrivanja drugog zločina.

Što se tiče visine zaprečenih kazni, kod ovog krivičnog dela primećujemo da je za osnovni oblik ovog krivičnog dela propisana večita robija ili robija najmanje deset godina, a za teži oblik zaprečena je smrtna kazna ili večita robija.

2. 6. Krivični zakonik FNRJ iz 1951. godine²⁴

Krivični zakonik FNRJ stupio je na snagu 1. jula 1951. godine. U glavi XII KZ FNRJ inkriminirano je istim članom, krivično delo ubistvo, i to obično ubistvo i kvalifikovana ubistva (čl. 135).

Za razliku od Krivičnog zakonika za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca iz 1929. godine, koji obično ubistvo, kvalifikovana ubistva i ubistvo na mah inkriminiše istim paragrafom, KZ FNRJ ubistvo na mah inkriminiše kao poseban oblik krivičnog dela ubistva (čl. 136).

Član 135. KZ FNRJ (zakonski opis):

1. ko drugog liši života, kazniće se strogim zatvorom najmanje pet godina;
2. ko drugog liši života na svirep ili podmukao način, ili na način kojim je doveo u opasnost život više lica, ili iz koristoljublja, ili radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog dela ili iz drugih niskih pobuda, ili ko liši života više lica, kazniće se strogim zatvorom najmanje deset godina ili smrtnom kaznom;
3. istom kaznom kazniće se i ko drugog liši života a ranije je već bio osuđen zbog ubistva sa umišljajem, osim slučaja ubistva iz čl. 136. i 138. ovog zakonika.

²³ Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, Državna štamparija, drugo izdanje, Beograd, 1929.

²⁴ Krivični zakonik FNRJ (*Službeni list FNRJ*, broj 13/1951).

2. 7. Krivični zakon SR Srbije²⁵

Krivični zakon Srbije donet je prvi put 1977. godine i u međuvremenu je više puta menjan. Poslednja novela Krivičnog zakona doneta je 11. aprila 2003. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije.²⁶

Iako ne pravi terminološku razliku, niti ih pak propisuje u dva posebna člana, i KZS prihvata uobičajenu poddelu, koja postoji u većini stranih zakonodavstava,²⁷ na osnovni i kvalifikovani oblik krivičnog dela ubistva (čl. 47).

Osnovni oblik krivičnog dela čini onaj ko drugoga liši života. Učiniocu dela će biti izrečena kazna zatvora u trajanju od najmanje sedam godina (čl. 47. st. 1).

Iz prethodno navedene formulacije možemo zaključiti da se radnja izvršenja krivičnog dela običnog ubistva sastoji u lišavanju života drugog lica. To znači da radnja izvršenja može biti bilo koja radnja koja je podobna da prouzrokuje smrt drugog lica.²⁸ Objekt zaštite je život čoveka.

Kvalifikovani oblik krivičnog dela iz čl. 47. st. 2. čini onaj ko učini ubistvo, na jedan od alternativno određenih načina: ko drugog liši života na svirep ili podmukao način; ko drugog liši života pri bezobzirnomo nasilničkom ponašanju; ko drugog liši života i pri tom sa umišljajem dovede u opasnost život još nekog lica; ko drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog dela, iz krvne ili bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda; ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju poslova državne ili javne bezbednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, hvatanja učinioca krivičnog dela ili čuvanja lica lišenog slobode, ili ko liši života drugo lice pri vršenju ovih poslova i dužnosti koje obavlja na osnovu zakona ili drugih propisa; ko sa umišljajem liši života više lica a ne radi se o ubistvu na mah ili ubistvu deteta pri porođaju.

Saučesnik u izvršenju dela iz st. 1. i 2. ovog člana koji otkrije delo, izvršioca ili organizatora može se blaže kazniti.

Učiniocu kvalifikovanog oblika krivičnog dela biće izrečena kazna zatvora najmanje dvanaest godina ili kazna zatvora od četrdeset godina.

Napomene radi, „smrtna kazna” je egzistirala u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije do donošenja Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije 26. februara 2002. godine,²⁹ koji u čl. 47. st. 2. reči „smrtnom kaznom” zamenjuje rečima „zatvorom od četrdeset godina”.

²⁵ Krivični zakon SR Srbije, Prečišćen tekst (*Službeni glasnik SRS*, br. 26/77, 28/77 – ispr., 43/77 – ispr., 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 i 21/90 i *Službeni glasnik SRS*, br. 16/90, 26/91 – odluka USJ br. 197/87, 75/91 – odluka USRS br. 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/2002, 11/2002 – ispr., 80/2002 – dr. zakon, 39/2003 i 67/2003).

²⁶ *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 39/2003.

²⁷ Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo, Posebni deo*, Pravni fakultet, Beograd, 2003, 92.

²⁸ Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo, Posebni deo, op. cit.* 93.

²⁹ *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 10/2002.

3. KRIVIČNI ZAKONIK REPUBLIKE SRBIJE IZ 2005. GODINE³⁰

Krivični zakonik Republike Srbije je donet 29. 09. 2005. godine, a počeo sa primenom od 01. 01. 2006. godine (u daljem tekstu KZ RS). U posebnom delu ovog zakonika u glavi XIII na prvom mestu su u grupi „Krivičnih dela protiv života i tela”, sistematizovana krivična dela ubistva.

Čl. 113. propisan je osnovni oblik krivičnog dela tzv. obično ubistvo dok su teški (kvalifikovani) oblici ubistva propisani u čl. 114. a lakši (privilegovani) oblici ubistva posebnim zakonskim odredbama od čl. 115. do 118.³¹ i to:

- 1) ubistvo na mah (čl. 115);
- 2) ubistvo deteta pri porođaju (čl. 116);
- 3) lišenje života iz samilosti (čl. 117), i
- 4) nehatno lišenje života (čl. 118).

3. 1. Obično ubistvo

Ovaj oblik krivičnog dela u zakonu nije preciznije određen. Stoga se može reći da će ovaj oblik ubistva postojati uvek kada se prouzrokuje smrt drugog lica, a nisu ostvareni neki posebni elementi, koji bi to delo činili teškim ili lakim.³²

Objekt zaštite je život čoveka ili pravo na život kao jedno od osnovnih, fundamentalnih ljudskih prava.³³ Život počinje momentom rođenja i traje do momenta nastupanja smrti. Prema tome, i napad na život i njegovo uništenje može biti izvršeno u tom periodu. Međutim, pitanje se postavlja koji je to momenat rađanja, a koji momenat smrti. I jedan i drugi momenat su diskutabilni.³⁴

U pogledu početka krivično-pravne zaštite kao relevantan se uzima početak porođaja, bez obzira da li se on vrši prirodnim putem ili hirurškom intervencijom („carski rez”). Potrebno je da je dete živo rođeno ali je irelevantno to da li je ono sposobno za život. Ovo krivično delo postoji i kad se lišava života dete za koje je sasvim izvesno da se kod njega ne mogu normalno odvijati sve

³⁰ Krivični zakonik Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009 i 121/2012).

³¹ Mrvić-Petrović, N., *Krivično pravo, Opšti i posebni deo*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd, 2006, 185.

³² Atanacković, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, Privredna štampa, Beograd, 1981, 131.

³³ Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, Nomos, Beograd, 2010, 21.

³⁴ Jovanović, L.J., Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, Bona fides, Niš, 2002, 144.

životne funkcije, ili novorođenče koje ne može dugo živeti.³⁵ U slučaju kada su radnje prekida trudnoće izazvale prevremeni porađaj, a dete je lišeno života, mogu se javiti određeni problemi u pogledu razgraničenja između krivičnog dela ubistva i krivičnog dela nedozvoljenog prekida trudnoće. Ako je posledica preduzetih radnji prekida trudnoće dete živo rođeno koje je nakon toga lišeno života, treba uzeti da se radi samo o krivičnom delu ubistva.³⁶

Ranije je u našem krivičnom pravu bilo zastupljeno mišljenje da se za momenat prestanka života uzima momenat prestanka disanja, rada srca i funkcionisanja krvotoka. Međutim, danas je u našem savremenom krivičnom pravu prihvaćeno stanovište, koje je u skladu sa savremenim shvatanjima medicine, da se za momenat prestanka života uzima momenat moždane smrti, odnosno prestanak svih moždanih funkcija. Smrt mozga ima neminovno za posledicu apsolutnu, biološku smrt.³⁷ Prestanak disanja i krvotoka ne mora uvek voditi moždanoj smrti, a s druge strane, funkcija disanja i krvotoka može biti ponovo uspostavljena i posle moždane smrti. Naime, moderne tehnike reanimacije omogućavaju produženje funkcionisanja krvotoka i disanja, iako je došlo do moždane smrti. Do izumiranja moždanih ćelija posle prestanka rada srca dolazi znatno brže (6–10 minuta), nego do izumiranja ćelija srca (oko 30 minuta). Pošto je ljudsko biće nezamislivo bez mozga, nepopravljivo oštećenje mozga znači i prestanak njegovog postojanja.³⁸

Radnja izvršenja nije zakonom precizno određena. Ona je određena putem tzv. posledične norme, što znači da je to svaka ona delatnost kojom je drugo lice lišeno života. Ovako širok pojam radnje zakon je morao da ostavi, zbog toga što su mogućnosti prouzrokovanja tuđe smrti praktično neograničene, tako da bi svaki pokušaj njihovog određivanja i definisanja unapred bio osuđen na neuspeh, jer bi se uvek mogao naći neki novi način prouzrokovanja smrti nekog lica, koji ne bi bio obuhvaćen zakonskom definicijom, ma koliko ona bila opširna i detaljna.³⁹

Ubistvo se može izvršiti različitim delatnostima činjenja i nečinjenja. Nečinjenjem se može prouzrokovati smrt drugog lica u slučajevima kada postoji dužnost na činjenje kojim bi se sprečilo nastupanje smrti. Takav bi slučaj postojao kada se npr. bolesniku uskrati davanje leka u nameri da se liši života, pa usled toga nastupi smrt, ili kad se uskraćivanjem hrane liši života neko lice pre-

³⁵ Lazarević, L.J., *Komentar Krivičnog zakonika*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd, 2011, 429.

³⁶ Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo, Posebni deo*, Pravna knjiga, Beograd, 2006, 21.

³⁷ Lazarević, L.J., *Komentar Krivičnog zakonika, op. cit.* 429.

³⁸ Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo, Posebni deo, op. cit.* 21.

³⁹ Atanacković, D., *Krivično pravo, Posebni deo, op. cit.* 131.

ma kome je postojala obaveza izdržavanja od strane učinioca dela.⁴⁰ Delatnosti činjenja su raznovrsne i mogu se vršiti na razne načine i raznim sredstvima, posredno ili neposredno. Prema načinu izvođenja delatnosti ubistvo se može izvršiti direktnim, indirektnim, fizičkim i psihičkim dejstvom.⁴¹ Gotovo da nema sredstva kojim se neko lice može lišiti života. U praksi je najčešće zastupljeno lišenje života drugog lica upotrebom raznih fizičkih sredstava, kao što su: oružje (vatreno ili hladno), oruđe, obični predmeti, otrovi i druga sredstva koja su podobna da prouzrokuju smrt drugog lica.

Krivično delo je izvršeno npr: „Tako što je okrivljeni S. M. dana 15. 01. 2009. godine, oko 13 časova, u Novom Pazaru, ulica Generala Živkovića u stanju uračunljivosti i sa umišljajem zbog ranijih sukoba, sačekao i lišio života A. E. tako što je po njegovom izlasku iz kladionice „Barselona”, iz pištolja marke „Bernadeli”, koji je nosio bez dozvole nadležnog organa, u pravcu sada pokojnog A. E. sa udaljenosti od oko dva metra ispalio tri projektila, pri čemu ga je jednim pogodio u predelu leve butine, nanoseći mu prostrelnu ranu sa povređivanjem mišića te regije, drugim projektilom ga je pogodio u desni podlopatični predeo, nanoseći mu ustrelnu ranu sa povredama desetog desnog grudnog pršljena sa raskidanjem kičmene moždine u tom nivou, srčane kese leve komore i pretkomore pluća, koja povreda je prouzrokovala obilno krvarenje i pritisak izlivenne krvi u srčanoj kesi, usled čega je pokojni A. E. pao na asfalt, a trećim ga je promašio. Pokojni A. E. je usled zadobijene ustrelne rane u podlopatičnom delu nastale ispaljivanjem projektila od strane S. M. posle kratkog vremena podlegao na putu do Zdravstvenog centra Novi Pazar.”⁴²

Smrt drugog lica se može izazvati delovanjem psihičkih sredstava, kao što je izazivanje straha, uzbuđenja, ili psihičkim mučenjem na drugi način. Direktno izvršenje ubistva postoji kada je učinilac sam tj. svojom delatnošću neposredno lišio života drugo lice. Na posredan način moguće je lišiti života drugo lice tako što će se omogućiti da radnjama nekog trećeg lica ili same žrtve dođe do smrtnog ishoda.⁴³

Krivično delo u podstrekavanju je izvršeno npr: „Tako što je optuženi J. H. podstrekao svog sina okrivljenog J. E. da izvrši krivično delo ubistva, a okrivljeni J. E. lišio života sada pokojnog D. S. iz Novog Pazara, tako što je okrivljeni J. H. posle verbalnog sukoba sa sada pokojnim D. S. ispred pekare „Evropa” nakon što se pokojni D. S. udaljio, o sukobu obavestio okrivljenog J. E. rekavši mu da treba istog da liši života, svestan da ga na taj način podstrekava na izvršenje krivičnog dela ubistva tj. lišavanja života pokojnog D. S.

⁴⁰ Lazarević, L.J., *Komentar Krivičnog zakonika, op. cit.* 426.

⁴¹ Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo, op. cit.* 21.

⁴² Presuda Višeg suda u Novom Pazaru, (Br.: K.3/10 od 10. 05. 2010. godine).

⁴³ Mrvić-Petrović, N., *Krivično pravo, Opšti i posebni deo, op. cit.* 186.

što je i hteo, pa kada je pokojni D. S. nakon kraćeg vremena došao putničkim vozilom do pomenute pekare za poručeni burek, kao i da pita okrivljenog zašto ga je napao, okrivljeni J. H. mu se obratio rečima „S. poslao sam ti sinove i još desetericu da te traže”, a odmah zatim okrivljeni J. E. došao autom marke „Audi” sa NN licima kod gore pomenute pekare i obratio se pokojnom D. S. rečima „D. S. stani”, te kada je pokojni D. S. pokušao da se udalji sa svojim putničkim vozilom, iz pištolja marke „CZ” koji je nabavio i nosio bez ovlašćenja nadležnog organa, sa mesta suvozača kroz otvoren prozor i dok je vozilo bilo u pokretu ispalio pet metaka u pravcu pokojnog D. S. svestan da ga na taj način može lišiti života što je i hteo, našta je i pristao pogodivši zadnji deo vozila pokojnog D. S. sa četiri projektila od kojih je jednim projektilom pogodio pokojnog D. S. nanevši mu smrtonosne povrede u vidu rane u levi nadlpatični predeo, nakon čega je zbog zadobijene povrede sada pokojni D. S. izgubio kontrolu nad putničkim vozilom i istim udario u drvo pokraj kolovoza.”⁴⁴

Posledica krivičnog dela se sastoji u nastupanju smrti lica⁴⁵ prema kojem je preduzeta delatnost lišenja života. Za momenat nastupanja smrti uzima se momenat moždane smrti, odnosno prestanak svih moždanih funkcija. Posledica krivičnog dela može nastupiti odmah nakon preduzete radnje izvršenja, ali i nakon dužeg ili kraćeg vremenskog perioda od preduzete radnje.

Utvrđivanje uzročne veze između radnje i posledice smrti, posebno u slučaju njenog kasnijeg nastanka, nije uvek jednostavna stvar. Postojanje neke teške ili opasne bolesti, naknadne povrede ili zaraze mogu doprineti nastanku ove posledice ili je čak uzrokovati. Dejstvo tih faktora, kao i naknadno dejstvo samog izvršioca radnje treba da bude objektivno procenjeno.⁴⁶

Ako ne dođe do nastupanja smrti tj. posledice krivičnog dela, tada umesto svršenog dela postoji pokušaj ubistva.

Postojanje **uzročne veze** između preduzete radnje izvršenja kao delatnosti čoveka i posledice tj. smrti drugog lica, neophodno je za postojanje ovog krivičnog dela.

Za postojanje krivičnog dela ubistva neophodno je da je ono izvršeno protivpravno. Ovog dela neće biti ako postoji neki od opštih osnova za isključenje protivpravnosti (npr: lišenje života u nužnoj odbrani, krajnjoj nuždi) ili neki od posebnih osnova za isključenje protivpravnosti⁴⁷ (npr: lišenje života prilikom vršenja službene dužnosti na poslovima javne ili državne bezbednosti u skladu sa propisima službe i sl.).

⁴⁴ Presuda Višeg suda u Novom Pazaru, (Br.: K. 30/11 od 18. 10. 2011. godine).

⁴⁵ Lazarević, L.J., *Komentar Krivičnog zakonika*, op. cit. 432.

⁴⁶ Jovanović, L.J., Đurđić, V., Jovašević, D., *Krivično pravo, Posebni deo*, op. cit. 148.

⁴⁷ Mrvić-Petrović, N., *Krivično pravo, Opšti i posebni deo*, op. cit. 187.

Izvršilac krivičnog dela može biti svako lice, a u pogledu **krivice** potreban je umišljaj. Umišljaj može biti direktni (*dolus directus*) kada je učinilac bio svestan svoga dela i hteo njegovo izvršenje⁴⁸ i eventualni (*dolus eventualis*) kada je učinilac bio svestan da može učiniti delo, pa je na to pristao.⁴⁹

Za ovo krivično delo je propisana kazna zatvora od pet do petnaest godina.

4. STATISTIČKI PRIKAZ I ANALIZA IZVRŠENIH KRIVIČNIH DELA UBISTVA U PERIODU OD 2005. DO 2012. GODINE⁵⁰

4. 1. Prijavljena i procesuirana krivična dela

Podaci iz 2005. godine pokazuju da je podneto četrnaest krivičnih prijava iz čl. 113. KZ RS, od čega je podneto trinaest zahteva za sprovođenje istrage, jedna istraga je obustavljena, a jedna istraga je prekinuta. Podignuto je dvanaest optužnica i sve su presuđene.

Prema podacima iz 2006. godine, za krivično delo iz čl. 113. KZ RS, podneto je osam krivičnih prijava, što ukazuje na pad broja podnetih krivičnih prijava u odnosu na 2005. godinu. Od osam podnetih krivičnih prijava podneto je osam zahteva za sprovođenje istrage, podignuto je dvanaest optužnica i sve su presuđene.

U 2007. godini protiv učinilaca krivičnog dela iz čl. 113. KZ RS, podneto je osam krivičnih prijava, isto kao i u 2006. godini. Jedna krivična prijava je odbačena usled smrti prijavljenog, podneto je sedam zahteva za sprovođenje istrage, podignuto je sedam optužnica i sve su presuđene.

Podaci iz 2008. godine, pokazuju da je podneto jedanaest krivičnih prijava iz čl. 113. KZ RS, što ukazuje na porast broja podnetih krivičnih prijava u odnosu na 2006. i 2007. godinu. Od jedanaest podnetih krivičnih prijava, podneto je jedanaest zahteva za sprovođenje istrage, a samo jedna istraga je obustavljena. Podignuto je deset optužnica i sve su presuđene.

Prema podacima iz 2009. godine, za krivično delo iz čl. 113. KZ RS, podneto je devet krivičnih prijava, što ukazuje na pad broja podnetih krivičnih prijava u odnosu na 2008. godinu. Od devet podnetih krivičnih prijava, jedna krivična prijava je odbačena, podneto je osam zahteva za sprovođenje istrage, od kojih je jedna prekinuta a jedna obustavljena. Podignuto je šest optužnica i sve su presuđene.

⁴⁸ Jovašević, D., *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2010, 116.

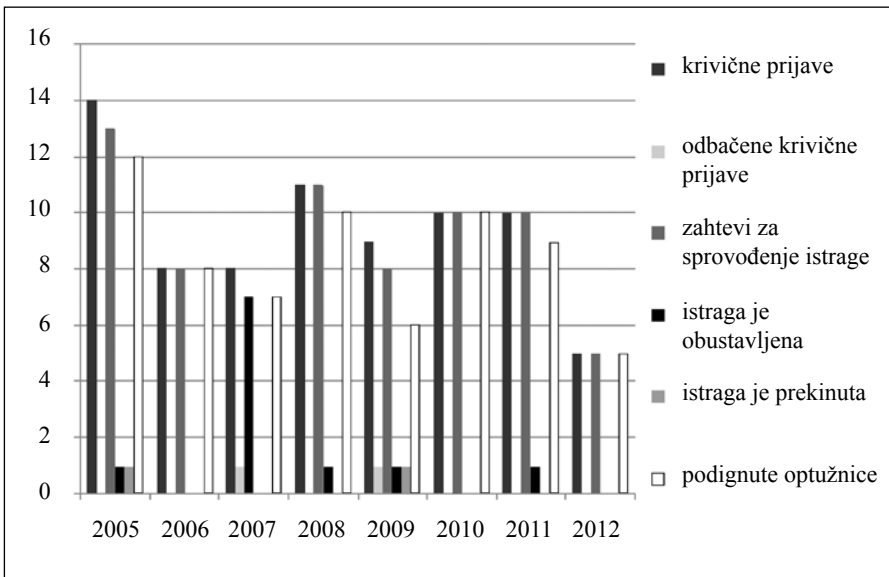
⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ Područje koje pokriva Više javno tužilaštvo Novi Pazar (Novi Pazar, Tutin, Sjenica).

U 2010. godini, protiv učinilaca krivičnog dela iz čl. 113. KZ RS, podneto je deset krivičnih prijava, od toga je podneto deset zahteva za sprovođenje istrage, podignuto je deset optužnica od kojih je samo sedam presuđeno.

Prema podacima iz 2011. godine, isto kao i u prethodnoj godini, protiv učinilaca krivičnog dela iz čl. 113. KZ RS, podneto je deset krivičnih prijava. Od toga je podneto deset zahteva za sprovođenje istrage od kojih je jedna obustavljena, podignuto je deset optužnica od kojih je samo četiri presuđeno.

Podaci iz 2012. godine, pokazuju da je podneto pet krivičnih prijava iz čl. 113. KZ RS, što ukazuje na činjenicu da je to najmanji broj podnetih krivičnih prijava u periodu od 2005. do 2012. godine. Od pet podnetih krivičnih prijava, podneto je pet zahteva za sprovođenje istrage, podignuto je pet optužnica od kojih nijedna nije presuđena (videti Grafikon 1).

Grafikon 1.– Statistički podaci Višeg javnog tužilaštva Novi Pazar za period od 2005. do 2012. godine

4. 2. Prvostepene presude

Prvostepeni sud je u toku 2005. godine doneo dvanaest osuđujućih presuda, od toga je izrečeno deset kazni zatvora od jedne do dve godine, jedna kazna zatvora od tri do pet godina i jedna kazna zatvora preko deset godina. Odbijajućih i oslobađajućih presuda nije bilo.

Tokom 2006. godine prvostepeni sud je doneo jednu oslobađajuću presudu, jednu odbijajuću presudu usled smrti okrivljenog i šest osuđujućih presuda, od toga je izrečeno dve kazne zatvora od jedne do dve godine, dve kazne zatvora od tri do pet godina i dve uslovne osude.

Podaci iz 2007. godine pokazuju da je prvostepeni sud doneo šest osuđujućih presuda, od toga je izrečena jedna kazna zatvora od jedne do dve godine, četiri kazne zatvora od tri do pet godina, jedna mera bezbednosti „obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi” i jedna odbijajuća presuda usled smrti okrivljenog. Oslobađajućih presuda nije bilo.

Prema podacima iz 2008. godine prvostepeni sud je doneo devet osuđujućih presuda, od toga je izrečeno tri kazne zatvora od jedne do dve godine, četiri kazne zatvora od dve do tri godine, jedna kazna zatvora od tri do pet godina, jedna kazna zatvora od pet do deset godina i jedna odbijajuća presuda usled smrti okrivljenog. Oslobađajućih presuda nije bilo.

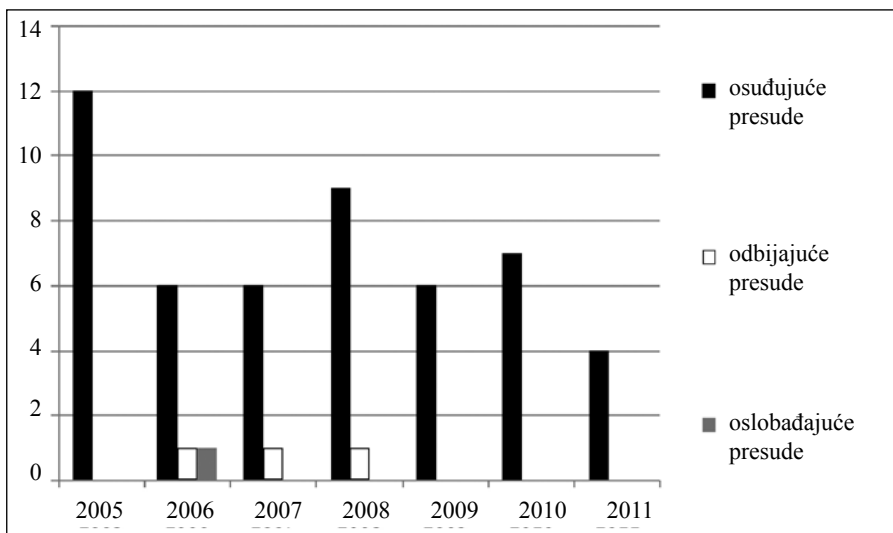
Tokom 2009. godine, prvostepeni sud je doneo šest osuđujućih presuda, od toga je izrečeno dve kazne zatvora od jedne do dve godine, dve kazne zatvora od dve do tri godine, jedna kazna zatvora od tri do pet godina i jedna kazna zatvora od deset do petnaest godina. Odbijajućih i oslobađajućih presuda nije bilo.

Prvostepeni sud je u toku 2010. godine, doneo sedam osuđujućih presuda, od toga je izrečeno četiri kazne zatvora od jedne do dve godine, dve kazne zatvora od dve do tri godine i jedna kazna zatvora od deset do petnaest godina. Odbijajućih i oslobađajućih presuda nije bilo.

Podaci iz 2011. godine pokazuju da je prvostepeni sud doneo četiri osuđujuće presude, od toga je izrečena jedna kazna zatvora od šest meseci na osnovu sporazuma o priznanju krivice, jedna kazna zatvora od jedne do dve godine, jedna vaspitna mera „pojačan nadzor organa starateljstva” i jedna mera bezbednosti „obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi”. Odbijajućih i oslobađajućih presuda nije bilo.

Prema podacima iz 2012. godine, nije bilo osuđujućih, odbijajućih i oslobađajućih presuda (videti Grafikon 2).

Prema podacima koji su prethodno navedeni dolazimo do zaključka da je tendencija u vrstama donetih sudskih presuda i vrstama izrečenih krivičnih sankcija u vremenskom periodu od 2005. do 2012. godine, sledeća: pedeset osuđujućih presuda, tri odbijajuće presude (usled smrti okrivljenog) i jedna oslobađajuća presuda. Od pedeset donetih osuđujućih presuda, izrečeno je četrdeset pet kazni zatvora i one su se kretale od šest meseci do petnaest godina, a samo u dva slučaja je izrečena uslovna osuda. Interesantan je podatak da su u dva slučaja izrečene mere bezbednosti, i to „obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi” i „obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi”, dok je u prethodno pomenutom periodu izrečena samo jedna vaspitna mera „pojačan nadzor organa starateljstva” i to u 2011. godini.

Grafikon 2.– Statistički podaci Višeg javnog tužilaštva Novi Pazar za period od 2005. do 2012. godine.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Lišenje života drugog lica predstavlja negativnu društvenu pojavu koja se nekontrolisano širi među osobama različitih životnih dobi. Nema tačnih podataka o broju učinilaca krivičnog dela ubistva, ali se pretpostavlja da je u XX veku oko 191 milion ljudi izgubilo život, što u ratovima što u mirnodopskim uslovima. Neophodno je istaći da u ovom području vlada i velika „tamna brojka” u otkrivanju. Nije potrebno naglašavati kako su posledice lišenja života katastrofalne, ne samo za čoveka kao pojedinca, odnosno njegovu porodicu, nego i za čovečanstvo u celini. Pitanje lišenja života drugog lica države na različite načine regulišu, pa tako možemo primetiti blaže odnosno strože sankcionisanje učinilaca krivičnih dela.

Krivični zakonik Republike Crne Gore poznaje osnovni oblik ubistva kao i oblike teških i privilegovanih ubistava koje poznaje i Krivični zakonik Republike Srbije. Za obično ubistvo ovaj zakonik propisuje kaznu zatvora od pet do petnaest godina.

Švajcarski krivični zakonik propisuje veći broj krivičnih dela ubistva, i to odredbama od 111 do 136. Odredbom 111. prethodno pomenutog zakonika inkriminisano je krivično delo pod nazivom obično ubistvo, za koje će učiniocu biti izrečena kazna zatvora od najmanje pet godina.

Za razliku od prethodno pomenutih krivičnih zakonika, krivični zakonik Albanije je stroži u pogledu sankcionisanja, pa tako za ubistvo sa namerom tj. obično ubistvo koje je inkriminisano čl. 76. propisuje da će se učinilac kazniti zatvorom od deset do dvadeset godina.

Krivično delo ubistvo u krivičnom zakonodavstvu Ukrajine je specifično po tome što čl. 115. st. 1. propisuje osnovni oblik ubistva, a st. 2. istog člana, kvalifikovani oblik ubistva. Učiniocu osnovnog oblika krivičnog dela će biti izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam do petnaest godina, dok će učiniocu kvalifikovanog oblika krivičnog dela biti izrečena kazna zatvora u trajanju od deset do petnaest godina, ili kazna doživotnog zatvora uz oduzimanje imovine.

Krivično zakonodavstvo Savezne Republike Nemačke, takođe inkriminiše veći broj različitih oblika ubistava. Krivični zakonik Savezne Republike Nemačke je najstroži u pogledu sankcionisanja učinioca krivičnog dela običnog ubistva koje je inkriminisano § 212 u odnosu na prethodno navedene krivične zakonike. Sledstveno tome učiniocu ovog krivičnog dela može se izreći kazna zatvora ne manja od pet godina, a ako je krivično delo učinjeno pod naročito teškim okolnostima, učinilac se kažnjava doživotnom kaznom zatvora.

Krivični zakonik Republike Srbije definiše šest krivičnih dela koja se odnose na ubistvo, i to:

- 1) obično ubistvo (čl. 113),
- 2) teško ubistvo (čl. 114),
- 3) ubistvo na mah (čl. 115),
- 4) ubistvo deteta pri porođaju (čl. 116),
- 5) lišenje života iz samilosti (čl. 117) i
- 6) nehatno lišenje života (čl. 118).

Kazne za učinioce ovih krivičnih dela se kreću od šest meseci do četrdeset godina, isto kao i u Krivičnom zakoniku Republike Crne Gore.

Sa stanovišta kaznene politike, pored propisivanja krivičnih sankcija za učinioce krivičnih dela, važno je i izricanje kao i izvršenje istih prema učinicima krivičnih dela. Analizom broja osuđenih lica primećujemo da se u praksi učinioци ovih krivičnih dela preblago kažnjavaju. Kaznena politika sudova bi morala biti mnogo stroža. Predlažemo uvođenje u naš sistem krivičnih sankcija kaznu doživotnog zatvora, po uzoru na krivično zakonodavstvo Savezne Republike Nemačke, Ukrajine itd. Jednostavno, učinioци krivičnih dela ubistva moraju verovati u to da se zločin ne isplati.

LITERATURA

- Atanacković, Dragoljub, *Krivično pravo, Posebni deo*, Privredna štampa, Beograd, 1981.
- German criminal code, Criminal Code in the version promulgated on 13. November 1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] Ip. 3322, last amended by Article 3 of the Law of 2. October 2009, Federal Law Gazette I, 3214.
- Durđić, Vojislav, Jovašević, Dragan, *Krivično pravo, Posebni deo*, Nomos, Beograd, 2010.
- Živanović, Toma, *Osnovi krivičnog prava – opšti deo*, Beograd, 1922.
- Jovašević, Dragan, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2006.
- Jovašević, Dragan, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2010.
- Jovanović, Ljubiša, Durđić, Vojislav, Jovašević, Dragan, *Krivično pravo, Posebni deo, Bona fides*, Niš, 2002.
- Kolarić, Dragana, *Krivično delo ubistva*, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
- Konstantinović-Vilić Slobodanka, Kostić, Miomira, *Vrste kazni i oblici kažnjavanja u Srbiji do kraja Drugog svetskog rata*, Pešćanik III, Istorijski arhiv grada Niša, Niš, 2005.
- Kazneni (Kriminalni) zakonik za Knjažestvo Srbiju od 1860. godine, „Zbirka zakona Kraljevine Srbije II – Kazneni zakonik i krivični sudski postupak”, Knjižar izdavač Geca Kon, Beograd, 1911.
- Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, Državna štamparija, drugo izdanje, Beograd, 1929.
- Krivični zakonik FNRJ (*Službeni list FNRJ*, broj 13/1951).
- Krivični zakon SR Srbije, Prečišćen tekst (*Službeni glasnik SRS*, br. 26/77, 28/77 – ispr., 43/77 – ispr., 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 i 21/90 i *Službeni glasnik SRS*, br. 16/90, 26/91 – odluka USJ br. 197/87, 75/91 – odluka USRS br. 58/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/2002, 11/2002 – ispr., 80/2002 – dr. zakon, 39/2003 i 67/2003).
- Krivični zakonik Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 85 /2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009 i 121/2012).
- Krivični zakonik Republike Crne Gore (*Službeni list Republike Crne Gore*, br. 70/03, 13/04).
- Lazarević, Ljubiša, *Komentar Krivičnog zakonika*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd, 2011.
- Mrvić-Petrović, Nataša, *Krivično pravo, Opšti i posebni deo*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd, 2006.
- Presuda Višeg suda u Novom Pazaru, (Br.: K.3/10 od 10. 05. 2010).
- Presuda Višeg suda u Novom Pazaru, (Br.: K. br. 30/11 od 18. 10. 2011).
- Solojev, Aleksandar, *Zakonodavstvo Stefana Dušana, cara Srba i Grka*, Beograd, 1998.
- Stojanović, Zoran, Perić, Obrad, *Krivično pravo, Posebni deo*, Pravni fakultet, Beograd, 2003.
- Stojanović, Zoran, Perić, Obrad, *Krivično pravo, Posebni deo*, Pravna knjiga, Beograd, 2006.

Statistički podaci Višeg javnog tužilaštva Novi Pazar za period od 2005. do 2012. godine.

Criminal Code of the Republic of Albania, Law No. 7895, dated 27. January 1995.

Criminal Code of Ukraine (This Code enters into force on September 1, 2001. See. § 1 of Chapter I "FINAL AND TRANSITIONAL PROVISIONS") end (Article 115 as amended by Laws No 270-VI (270-17) of 15. 04. 2008, No 1707-VI (1707-17) of 05. 11. 2009).

Swiss Criminal Code of 21. December 1937. (Status as of 1. January 2012).

Schubarth, M., *Komentar zum schweizerischen Strafrecht*, Besonderer Teil, Bern, Verlag Stampfli & Cie AG, 1982, 76.

Ustav Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 83/06 od 30. septembra 2006).

<http://sr.wikipedia.org/sr>

http://www.hodocasnik.org/txt/biblioteka/dusanov_zakonik

ORDINARY MURDER

Sabahudin Coković

Ph. D.

University of Niš, Faculty of Law

S u m m a r y

The author in this paper examines the concept and the basic elements of a special form of criminal act of murder, that is ordinary murder. The first section is devoted to defining the concepts and the elements of common murder in some comparative criminal laws. The second part provides an overview of the historical legal development of the criminal act of murder in our criminal law. In the third part, the author pays attention to the concept, elements and the basic characteristics of the crime act of murder under Article 113. Criminal Code of the Republic of Serbia, with reference to case law. Further exposure refers to the statistical review and analysis of the crime acts of murder from 2005 by 2012. year.

Key words: crime act, murder, criminal code, criminal sanctions

Марија Мркишић,
дипл. правник, МА,
докторант Правног факултета Универзитета у Новом Саду

ПОТЕНЦИЈАЛ ХАРМОНИЗАЦИЈЕ И ПРЕДНОСТИ УПОТРЕБЕ *SOFT LAW* ИЗВОРА У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНИХ ТРГОВИНСКИХ УГОВОРА*

САЖЕТАК: Интензивнија хармонизација међународног трговинског уговорног права испоставља се као неопходан процес у условима глобализације и модерног начина функционисања светског тржишта. Поред традиционалних, у ту сврху већ у пракси опробаних инструмената попут међународних конвенција, односно уредби и директива Европске уније, своје поље примене налазе и тзв. *soft law* прописи (прописи меког права), као алтернативни облици хармонизације. Намера аутора била је да изнесе основне карактеристике *soft law*-а као скупа несанкционисаних правила која не настају кроз уобичајене легислативне процедуре али остварују огромне *de facto* правне учинке, као и да укаже на предности њихове употребе у односу на *hard law* изворе (изворе тврдог права). Основне бенефиције инструмената меког права у том погледу произилазе из њихове флексибилности, практичности, лаке променљивости и решења неоптерећених компромисним захтевима. Такође, фокус рада био је на Начелима европског уговорног права и Принципима UNIDROIT за међународне трговинске уговоре, приликом чега су анализирани могућности примене ових најважнијих *soft law* докумената у области међународних трговинских уговора као хармонизационог средства и меродавног уговорног права.

Кључне речи: *soft law*, извори права, хармонизација права, међународни трговински уговори

* Рад примљен: 5. 6. 2013. године.

I. УВОДНА РАЗМАТРАЊА О МЕЂУНАРОДНОМ ТРГОВИНСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ

Реалност уговорног и у оквиру њега трговинског уговорног права на међународном плану јесте да се развија у условима свеопште глобализације и процеса тзв. европеизације. Нормативна активност која уобличава интернационалне контрактне односе обележена је све израженијим приближавањем некада јасно одвојених правних система, како у оквиру Европске уније тако и на ширем плану услед наглашеног повезивања разних тржишта на регионалним и другим основама, односно стварања светског тржишта.

По природи ствари, варијације и промене у усложњавајућој светској привредној структури најпре се одражавају на пољу трговинског уговорног права услед његове конститутивне повезаности с тржишним односима. Стога је неопходно развијати ефикасне контрактне моделе који ће служити како захтевима за либерализацијом ове области, тако и њеној уједначенијој регулацији. Такав циљ захтева и правне инструменте који ће бити у што вишем степену усаглашени не би ли се ово поље од приоритетног хармонизационог ранга на најквалитетнији начин развијало.

Процеси унификације и хармонизације уговорног трговинског права најделотворније и најкохерентније се развијају у контексту Европске уније, али и у ширим светским оквирима кроз активности међународних организација, приликом чега се такође врше интензивни међуутицаји евроконтиненталног и англосаксонског правног система.

Регулисању нормативе која се тиче трговинских уговорних инструмената приступа се на више начина. Као одговор на потребу конвергенције националних правних поредака јављају се различити методи, односно степени хармонизовања. Они се спроводе у Европској унији уопштено, прокламаторно примарним изворима права, али конкретније и практичније кроз секундарне изворе (најчешће путем директива). На ширем, светском нивоу најплодотворнијим хармонизационим средствима показују се међународне конвенције, то јест споразуми. У наведеним случајевима ради се о коришћењу стандардних, традиционалних извора такозваног *hard law*-а чије су употребне вредности и достигнућа неспорни.

Међутим, ови инструменти су осим очигледним предностима обележени и извесним ограничечностима и недостацима на које ће бити указано у раду. Ти недостаци отворили су простор и другим видовима нормативне делатности која има истоветне циљеве али другачије путеве њиховог постизања. Ради се о релативно новим, динамичним и са појединих док-

тринарних становишта дискутабилним методама које се спроводе путем *soft law* инструмената. *Soft law* представља алтернативно хармонизационо средство, пре свега карактерисано непостојањем санкције за непоштовање одредби ових докумената али са огромним *de facto* правним учинцима, чиме обележавају модерне тенденције међународних нормативних активности и редефинишу их.

II. КАРАКТЕРИСТИКЕ ИНСТИТУТА *SOFT LAW*

Одређивање правне природе *soft law* извора предмет је опсежних научних дебата. Поимања прописа меког права су до те мере разноврсна и контроверзна да варирају од тврдњи да се ради о новим, терцијарним изворима права у оквиру Европске уније¹, до истицања аргумената којима се *soft law* документима одричу правна својства.²

Институт *soft law*-а је одувек био проблематичан интернационалној правној доктрини која је поводом њега формирала многобројне и опречне ставове. И иако међу ауторима постоји консензус када се ради о признавању постојања овог феномена као интегралног дела међународног правног система, много тога у вези с њим тек треба прецизирати, па тако и правила по којима овај самоодрживи нормативни систем функционише, с обзиром на то да му и саме карактеристике зависе од намера укључених субјеката у сваком појединачном случају.

У покушају дефинисања меког права стручњаци су се махом служили одређивањем овог појма тако што су га супротстављали већ јасним категоријама (на тај начин фокус би био на томе да ли је нешто што сличи правној норми обележено мањкавошћу када се ради о правној обавезности) а не у светлу сопствених својстава, суочавајући се притом с проблемима разликовања *hard law* и *soft law*, као и с проблемом ширине онога што би се под меким правом подразумевало. Тако се наглашава да *soft law* представља споразум с непрецизним обавезама и варирајућег степена обавезности у примени. С друге стране, поједини аутори истичу да се *soft law* најбоље разуме као континуум, спектрум између потпуно обавезујућих договора и пуких политичких ставова³, док скептичнији наводе да меко право није ништа више од доказа постојања обичаја.

¹ Lisa Senden, *Law in European Community Law*, Oxford, Hart Publishing, 2004, 31.

² Andrew Guzman, Timothy Meyer, *International soft law*, *Journal of Legal Analysis*, vol. 2, br. 1/2010, 172.

³ *Ibid.*

Soft law посматрају и као необавезујућа правила и инструменте који, иако такве природе, стварају очекивања нашег будућег понашања, производећи тако правне последице. Управо у том контексту несанкционисаности, примећује се да *soft law* представља појам правила која сама по себи нису правно обавезујућа, али јесу креирана с очекивањем да ће им бити дата снага права или кроз национално законодавство једне државе или кроз обавезујући међународни споразум. Меко право може бити окидач или основа за настајање домаћих правних правила или, с друге стране, средство тумачења чврстог права у датој области.⁴ Слично, меко право се дефинише као правила деловања која немају правно обавезујућу снагу али ипак производе правне последице у практичном смислу.⁵

Још један начин одређивања у теорији односи се на схватање меког права као необезбеђеног нормативног оквира чија је примена условљена искључиво вољом адресата норме. Тај нормативни оквир обухватао би све оно што формално наликује праву, има облик или наличје правног акта, попут декларација, препорука и слично. Номотехничка структура меког права је оно што га разликује од пуких политичких обећања, док правна необавезност и примена која зависи искључиво о доброј вољи адресата јесу елементи који разликују меко у односу на позитивно право, то јест право у објективном и субјективном смислу.⁶

Међутим, и поред непостојања универзално прихваћеног одређења овог појма, *soft law* је као квазилегални инструмент који се манифестује у крајње разноликим врстама прописа успео да продре у међународни регулаторни систем. Упркос доктринарним несугласјима поводом *soft law*-а, оно што се не доводи у питање јесте снага аргумената и убедљивост решења презентованих у овим изворима, услед чега се за њих изналазе вишеструки модалитети примене, а са посебно развијеном праксом у области међународних трговинских уговора о чему ће бити речи у даљем излагању.

Не залазећи у даља академска разматрања, а желећи да укаже на срж проблематике, аутор рада, на основу сагледавања бројних теоријских ставова, сматра да се поводом правног института *soft law* могу изнети следеће тврдње:

- *soft law* представља скуп необавезујућих правила, тј. норми без правних санкција, које не настају кроз уобичајене легислативне

⁴ T. Meyer, *Law as Delegation*, Scholarly works Georgia Law, vol. 32, br. 8/2009, 906.

⁵ Steve Martin, *The Construction of Europe*, Oxford, Hart Publishing, 1994, 51.

⁶ Доминик Вулетић, *Правни аспекти Лисабонске сјрајтезије и будући изазови – разрада с мојришиа правне природе меког права*, Зборник Правног факултета у Загребу, vol. 61, бр. 3/2011, 1013.

процедуре, а које су као квазилегални инструменти различитих појавних облика све учесталије примењивани.

- Меко право ствара *de facto* правне учинке, што га разликује од правно обавезујућих норми (које стварају *de jure* правне учинке) те од оног што не улази у заједнички опсег појма права.
- Неретко се изворима меког права имплицира будућност регулисања и правца развоја дате правне области. Оно је често увод у право, *hard law* изворе, санкционисане норме. Творци докумената меког права њима изражавају намеру или упутства за будућу нормативну активност, стварајући очекивања будућег понашања адресата, и на тај начин често представљајући први корак на путу од инструментних до обавезујућих норми.⁷
- На примеру меког права очигледни су међуутицаји и приближавање евроконтиненталног и англосаксонског правног система, пре свега кроз коришћење ристејтмента (*restatement*)⁸, типично англосаксонског правног института, као једног од узора приликом креирања *soft law* докумената. Сматра се да ће у овом смислу активност Европског правног института (*The European Law Institute*) бити веома продуктивна јер је ова установа настала као одговор и по угледу на Амерички правни институт (*The American Law Institute*) чија је делатност обележена управо издавањем ристејтмента.
- Најкомплетнији искорак у погледу стварања и промовисања употребе инструмената меког права врши се у оквиру Европске уније и њених органа, али и нормативним активностима међународних организација које се у овом контексту уобичајено карактеришу као агенције за формулисање (*formulating agencies*). Допринос капиталних размера, што нормирању *soft law* извора, што пропагирању бенефиција које произилазе прихватањем њихових употребних могућности, пружиле су пре свега следеће међународне организације: UNIDROIT (Међународни институт за унификацију приватног права, *eng. International Institute for the Unification of Private Law*), UNCITRAL (Комисија Уједињених нација за међународно

⁷ Душан Аврамовић, *Омекшавање права ка међународној владавини права*, Српска политичка мисао, vol. 18, бр. 2/2001, 268.

⁸ Ристејтменти су посебан *soft law* извор којим се систематизују, кодификују правила садржана у прецедентним одлукама САД-а. У правном систему какав је амерички, у коме велики део права није кодификован већ извор налази у прецедентима, смисао ристејтмента је да учине право једноставнијим, јаснијим и посебно да ублаже правну несигурност која је последица постојања мноштва судских одлука. Секундаран су и неформалан, али у америчкој правној и пословној пракси изузетно утицајан извор права.

трговинско право, (The United Nations Commission for International Trade Law), ICC (Међународна трговинска комора, International Chamber of Commerce).

- Soft law прописи се појављују у крајње хетерогеним облицима. Не исцрпљујући све манифестационе видове меког права, наводимо следеће: препоруке (recommendations), мишљења (opinions), начела (principles), модел-законе (model laws), модел-уговоре (model contracts), беле књиге (white papers), зелене књиге (green papers), саопштења (communications), акцијски програми (action programs), смернице и оквири за одлучивање (decisional guidelines and frameworks) и тако даље.
- Према модерним класификацијама, о прописима меког права може се говорити као о терцијарним изворима права у оквиру Европске уније. Класично разврставање извора у овој *sui generis* заједници је оно на примарне и секундарне. Међутим, утицај остварен у пракси, квалитет решења, бројност, шареноликост и присутност soft law документата воде савременим тврдњама да се ради о новом извору права или терцијарном праву ЕУ. Као такви, терцијарни извори испуњавају претправну, постправну, те паравправну функцију у политичком и правном саставу ЕУ.⁹
- Допринос меког права међународном праву, па и међународном трговинском уговорном праву је такав да значајно унапређује постојеће процесе хармонизације и унификације, претежно у оном простору у коме традиционални извори показују недостатке.
- Најзначајнији soft law документи у области међународног трговинског уговорног права су: Начела европског уговорног права (Principles of European Contract Law, у даљем тексту: PECL), Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре (UNIDROIT Principles of international commercial contracts, у даљем тексту: Принципи UNIDROIT), Нацрт заједничког референтног оквира за европско приватно право (Draft Common Frame of Reference, у даљем тексту: DCFR), као и велики број модел-закона и модел-уговора који служе као оријентир и подлога за доношење националних регулатива.

⁹ Л. Сенден, *нав. чланак*, 31.

III. КОМПАРАЦИЈА *SOFT LAW* И *HARD LAW* ИЗВОРА И ЊИХОВИХ ХАРМОНИЗАЦИОНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА У МЕЂУНАРОДНОМ ТРГОВИНСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ

Свака анализа *soft law* извора полази од компарације са традиционалним *hard law* изворима. Потреба за увођењем, како је већ објашњено, алтернативних метода хармонизације путем меког права појавила се услед проблема који су произишли употребом искључиво директних, централистичких инструмената (директива и уредби ЕУ, међународних споразума и слично) у усаглашавању међународног трговинског уговорног права.

Специјализација делатности и сложеност свеукупне привредне структуре стварају растућу потребу за интеракцијом стандардних правних прописа са *soft law* појавним облицима. Неопходност координације компликованих економских процеса диктира нужност ослањања и на методе које нуди меко право, чиме се стварају практичне последице по поступке европских и светских интеграција.¹⁰

Пре истицања предности *soft law* извора које их чине подесним за међународне трговинске уговорне односе, оправдано је указати на замерке које им се упућују услед њихове необавезности. Непостојање принуде, односно утврђене санкције за њихово непоштовање и последично немогућност судске контроле најдискутабилније је обележје меког права. На пример, повећање улоге и важности *soft law* прописа у систему Европске уније изазвало је 2007. године реакцију Европског парламента који је чак усвојио Резолуцију о институционалним и правним импликацијама употребе инструмената меког права, постављајући се према њима веома критично. Према овом документу *soft law* је амбивалентан и у већини случајева неделотворан инструмент који се не би смео користити као замена стандардним законодавним процедурама.

Као мана ових извора истицала се и опасност од еродирања правног поретка Европске уније и отварање потенцијалног простора за развој технократског легитимитета, услед немогућности обезбеђивања стандардног вида заштите правним нормама. Поједини коментатори су у овом контексту критиковали и све присутнију „приватизацију” законодавства, поредећи је са све чешћим окретањем арбитражама уместо националном судству.¹¹

¹⁰ Francis Snyder, *The Effectiveness of European Community Law*, у: Terence Daintith (уредник), *Implementing EC Law in the UK*, London, Chancery, 1995, 51–87.

¹¹ Lars Meyer, *Soft Law for Solid Contracts? A Comparative Analysis of the Value of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law to the Process of Contract Law Harmonization*, *Denver Journal of International Law and Policy*, vol. 34, бр. 9/2006, 140.

Међутим, међународна пракса је показала да ће често управо непостојање санкције бити фактор од одлучујућег значаја за апликацију норми *soft law*-а. Правна доктрина налази да су се поједини документи меког права показали успешним баш услед тога што нису обавезујући, што се не стварају под одређујућим политичким диктатом и не представљају претњу националним правним системима. Ови извори се користе у значајном обиму управо због своје еластичности и погодности за примену јер не захтевају никакве посебне формалности.¹² Они су замишљени тако да хармонизују али то чине на савремен, иновативан, ненаметљив начин, остављајући адресатима простор да одреде у којим размерама ће бити коришћени у решавању појединог проблема.¹³

Нормативна делатност биће усмерена на регулисање неког правног питања путем *soft law* инструмента онда када не постоји довољна сагласност да би се оно уредило *hard law* изворима. У ситуацији у којој је материју од значаја још увек немогуће или није целисходно уредити традиционалним правним актом, релевантни ставови ће бити заступљени на мање инвазиван начин путем прописа меког права, препуштајући да избор њихове имплементације зависи од квалитета у њима садржаних решења. Аутори ових аката у виду начела, модел-закона, препорука и слично изражавају упутства за будућу нормативну активност при доношењу обавезујућих прописа и припрема су за њу. Таква својства меког права указују на његову природу као пред-права, увода у обавезујуће норме.¹⁴ *Soft law* даје времена адресатима да своје понашање ускладе са диспозицијом норме како би у имплицитној будућности избегли санкцију, те тако меко право прераста у *hard law*. То се поготово дешава у иновативним, деликатним областима, као што су нови или мешовити уговори, где доношење обавезујућег, коначног акта, услед непостојања уједначеног става не би одмах наишло на одобравање.

Стварање међународних прописа тврдог права оптерећено је бројним проблемима који се не појављују приликом креирања *soft law* инструмента. На пример, конвенције као најпожељнији вид нормативе на међународном нивоу доносе се у оквиру међународних организација а усвајају на дипломатским конференцијама. Проблем који се у погледу истих може

¹² Иванка Спасић, *UNIDROIT – Допринос унификацији неких од најважнијих питања међународног трговинског права*, Страни правни живот, vol. 42, бр. 2/2009, 32.

¹³ Henry Deeb Gabriel, *Advantages of Soft Law in International Commercial Law: The Role of UNIDROIT, UNCITRAL, and the Hague Conference*, Brooklyn Journal of International Law, vol. 34, бр. 3/2009, 660.

¹⁴ Hartmut Hillgenberg, *A Fresh Look at Soft Law*, European Journal of International Law, vol. 10, бр. 3/1999, 502.

појавити тиче се њиховог компромисног карактера, који је последица потребе да се кроз конвенцију помире економске супротности између држава које ће је примењивати. Осим тога, постојање два велика и различита правна система, евроконтиненталног (и у оквиру њега три правна круга: романски, германски и скандинавски) и англосаксонског система, ствара додатне тешкоће у формулисању правила. Све те различитости потребно је ускладити, а то је могуће једино компромисом који некада доводи до тога да су решења у међународним конвенцијама недовољно јасна. Та околност захтева додатно тумачење конвенцијских одредби и извесне тешкоће у пракси.¹⁵ С обзиром на чињеницу да прописи тврдог права морају бити сачињени тако да подстичу државе на њихово усвајање, присутна је снажна тенденција ка доношењу аката који ће рефлектовати правничку традицију земаља чије се прихватање очекује. Изискивање таквог нивоа компромиса и адаптације различитим захтевима ствара неумитно и проблеме у контексту конкретне садржине резултирајућег прописа.¹⁶

Наиме, креатори конвенције често зарад ратификације од стране што више држава неће бити усмерени на налажење најквалитетнијег решења већ оног најприхватљивијег већини. Такав приступ неретко за последицу има уређење дате правне области генералним, статичним, ригидним и фиксним правилима. С тим у вези, услед наглашене потребе за остваривањем политичког компромиса који прати онај правни, и сам поступак израде *hard law* прописа често је дуготрајан, а прати га још у погледу временског момента неизвеснији поступак ратификације. Као илустрација овог проблема служи пример Бечке конвенције о међународној продаји робе из 1980. године (у даљем тексту: Бечка конвенција), као најважнијег извора међународног уговорног права, од чијег је доношења до почетка примене прошла читава деценија.

Soft law инструменти, с друге стране, нису лимитирани покушајима да репликују, опонашају постојеће право или правну структуру типичну за поједини систем, нити су под императивом да буду у највишем могућем степену демократски хармонизовани с постојећим националним законодавствима. Њихови аутори се управо оријентишу најбољим, најактуелнијим решењима која ће одговорати пракси привредника. Јасне визије о ономе што се жели постићи воде бржем, квалитетнијем исходу иза ког по правилу стоје најеминентнији стручњаци поједних правних области, служећи кредибилитету резултирајућих аката. Један део *soft law* извора

¹⁵ Душанка Ђурђевић, *Нацрти заједничког референцијског оквира за европско приватно право из 2009. године*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, vol. 44, бр. 2/2010, 66.

¹⁶ Н. D. Gabriel, *нав. чланак*, 663.

управо служи промовисању новијег, експертског вида такозване *bottom up* или „одоздо” хармонизације¹⁷, заступљене и на пољу међународног трговинског уговорног права.

Надовезујући се на питање квалитета нормативних решења, од значаја је указати и на расправе које следују по њиховом доношењу. Поводом једном усвојеног извора тврдог права могуће је заступати искључиво ставове за и против, док је у погледу *soft law* документа могуће конструисати много опсежније анализе и расправе. Стручна јавност је у потоњем случају слободна да дискутује преиспитујући проблематичне делове акта или да сугерише даље правце развоја дате правне области. С овим у вези је и још један аргумент који иде у прилог *soft law* извора насупрот оним стандардним, а тиче се евентуалне измене њиховог садржаја. Уколико би се појавила потреба за променом неког дела извора тврдог права, а што је очекивано у условима рапидних привредних промена, приступало би се не само финансијски оптерећујућем већ и компликованом, дуготрајном и неопходном поступку ревизије. У случају опредељења за изворе меког права, предност би била у њиховој флуидности, једноставнијој измени, саставу подложном алтернацији. Флексибилност мера меког права је јединствена и носи бројне погодности, управо услед могућности лакше промене након одређеног периода када то буду захтевала новонастала политичка и привредна реалност.

IV. НАЈВАЖНИЈИ *SOFT LAW* ИЗВОРИ И МОГУЋНОСТИ ЊИХОВЕ УПОТРЕБЕ У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНИХ ТРГОВИНСКИХ УГОВОРА

Soft law извори у међународном трговинском праву су многобројни, хетерогеног карактера, као и широког функционалног спектра. За потребе овог рада аутор налази адекватним да се сконцентрише на два документа која се сматрају најуспешнијим, најрепрезентативнијим у овој области и преко којих се стиче најадекватнији увид у могућности апликације извора меког права. Ти документи су Начела европског уговорног права и Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре.

¹⁷ Метод који се назива „одоздо” или *bottom up* јесте онај према коме стручна и академска јавност сама треба да формулише одговарајућа правна правила, формално необавезујућа, а која би временом стекла ауторитет и добила примену у пракси као нека врста савременог *lex mercatoria*.

Начела европског уговорног права

Начела европског уговорног права или Ландова начела (тако названа по иницијатору и носиоцу целокупног пројекта, председнику Комисије за европско уговорно право, данском професору Оле Ланду), сматрају се најцеловитијим академским доприносом хармонизацији уговорног права Европске уније, које је до тада одликовао правни партикуларизам и изражено секторски приступ регулисању материје. Штавише, многи сматрају PECL уводом у европско уговорно право, а у будућности и у Европски грађански законик. Ради се о научном достигнућу *soft law* домена, не о формалноправно легитимисаном правном акту, а који је био инспирисан Бечком конвенцијом, Једнообразним трговачким закоником САД-а из 1962. године и ристејтментима.

Приликом израде PECL-а, Комисија (коју су сачињавали правни стручњаци свих држава чланица ЕУ али не као представници владиних, националних интереса већ с јединственим циљем да се формирају најадекватнија правила европског контрактног права) пошла је од чињенице да различита правила уговорног права проузрокују сметње тржишној конкуренцији и да одвраћају пословне људе од пословања ван граница својих држава, а да би се заиста остварило заједничко тржиште потребно је елеминисати сметње изазване различитим правилима уговорног права.¹⁸ Уверење Комисије било је да упркос разликама које карактерише приватно право европских земаља, постоји заједничко језгро (*common core*) утемељено у тржишном начину привређивања и европској правној култури. Израда PECL-а је трајале двадесет и једну годину, с првим делом објављеним 1995, другим 1999. и трећим, финалним 2003. године. Коначни текст обрађује општи део уговорног права, броји седамнаест поглавља а основним циљевима овог прописа сматрају се:

- омогућавање уговорним странама да на питања свог уговорног права примене правила неутралног система, тј. да се искључи могућност примене националног система само једне земље;
- омогућавање арбитражног решавања спорова из уговореног односа;
- пружање основе за израду нацрта Европског законика за уговоре, као и за доношење Европског законика целокупног приватног права.

Уз основне постоји низ посебних циљева и то:

- олакшавање међународне трговине унутар Европске уније;
- јачање јединственог европског тржишта;

¹⁸ Д. Ђурђевић, *Допринос Уједињених нација унификацији правила међународног привредног права*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, vol. 67, бр. 10/1995, 70.

- премошћавање јаза између евроконтиненталног и англосаксонског правног система;
- пружање инспирације и модела за реформу уговорног права средњоевропских и источноевропских земаља.¹⁹

Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре

У оквиру рада на унификацији материје трговинског, па и трговинског уговорног права UNIDROIT је остварио изузетно значајне резултате у више различитих области, пре свега међународне продаје, шпедиције и транспорта, међународних заступања, лизинг пословања, франшизинг послова, обезбеђења потраживања, банкарских послова. Међутим, управо конципирањем и усвајањем 1994. године општих начела међународних трговинских уговора UNIDROIT је у великој мери допринео процесу усклађивања и хармонизације укупне материје трговинског права.²⁰

Принципи UNIDROIT значајан су корак ка стварању такозваног светског права трговаца и делом су инспирисана америчким ристејтментом Закона о уговорима. Плод су вишегодишњег рада истакнутих стручњака окупљених у UNIDROIT и изузетно су значајна збирка правила уговорног права која се као *lex mercatoria* обилно примењује у пракси закључења уговора са међународним елементом.²¹ Циљ Принципа UNIDROIT је да успоставе један неутралан и уравнотежен систем правила који би се користио широм света, без обзира на разлике у правним традицијама, привредним и политичким приликама заинтересованих земаља. Они изражавају општа правила која би требало да важе за међународне трговинске уговоре и могу да послуже као модел за доношење националног и међународног законодавства. Принципи имају необавезан карактер за државе, али с обзиром на кредибилитет стручњака који су их саставили и досадашњу праксу може се тврдити да су од капиталног значаја у приближавању националних система у погледу материје трговинског уговорног права.

Након прве верзије и услед успеха на које су наишли, Принципи UNIDROIT су прерађивани и допуњивани 2004. и 2010. године, тако да сада садрже 211 чланова уз, интересантно је, преузете поједине одредбе Бечке конвенције у намери да се међународна правила која се односе на уговоре о међународним пословним трансакцијама што више приближе.

¹⁹ Маја Просо, Марија Штамбук, *Принципи европског уговорног права с освртом на уговорну одговорност за неимовинску штету по новом ЗОО-у*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, vol. 45, бр. 4/2008, 907.

²⁰ И. Спасић, *нав. чланак*, 27.

²¹ Атила Дудаш, *Од Начела европског уговорног права до Нацрта оквирних правила*, *Анали Правног факултета у Београду*, vol. 60, бр. 1/2012, 326.

Можемо закључити да и PECL и Принципи UNIDROIT у начелу имају исти циљ, функцију и основну употребну вредност која се огледа у вршењу уједначавања уговорног права, представљајући поред тога и основу новог *lex mercatoria*.²² PECL се односи на грађанске уговоре (по природи ствари и на трговинске) а Принципи UNIDROIT сконцентрисано на трговинске контракте. У територијалном смислу PECL се примењује на подручју Европске уније али и Европе уопште, док се Принципи UNIDROIT примењују без ограничења на све државе света. Као најзначајнији извори меког права у међународном трговинском уговорном праву, сматрамо да могу служити као пример тога како *soft law* извори функционишу, не наводећи притом све њихове могућности, али наглашавајући оне основне. Као две најрепрезентативније улоге и оне у којима се најефикасније показују јесу функција хармонизационог средства (оријентира, модела националним и међународним законодавцима) и функција меродавног уговорног права.

Функција хармонизационог средства

Као супранационални, флексибилни акт, PECL јесте настао из разлога потребе унификације правила уговорних односа, претендујући да постану општи принципи уговорног права, односно нова редакција модерног *lex mercatoria*.²³ Оле Ландо је с ауторског аспекта истицао да се ради о правилима перспективним за широко прихватање од стране пословних и државних заједница, као и да убедљивост PECL-а лежи у чињеници да се њима олакшава разумевање уговорног права и обичаја држава чланица Европске уније и трговачко пословање. О потенцијалу PECL-а као модел правила говори и чињеница да јесу у методолошком смислу претходник Заједничког оквира за уговорно право (Common Frame of Reference for Contract Law – CFR), док је њихов утицај на Нацрт заједничког референтног оквира за европско приватно право фундаменталан, односно PECL јесте његов интегрални део и база у тој мери да се DCFR сматра његовом допуном и прерадом. Такође, управо из разлога устаљености PECL-а као утицајног извора у академским круговима (а који је на опсежан начин приближио евроконтинентални и англосаксонски правни систем) разматра се могућност да служи као преднацрт или бар смерница Европском грађанском закону. Сматра се и да PECL помаже Европском суду правде

²² L. Meuer, *нав. чланак*, 135.

²³ Јелена Перовић, *Принципи европског уговорног права и UNIDROIT принципи*, Правни живот, vol. 49, бр. 5–6/2002, 149.

у остваривању његовог задатка стандардизације и хармонизације уговорног, па и цивилног права уопште, јер је оличење заједничког језгра европске правне традиције и реалности.

У случају Принципа UNIDROIT, већ преамбулом је дата сугестија да они могу послужити као модел домаћим и међународним законодавцима. Тако су, на пример, узети у обзир приликом израде грађанских законика Чешке, Естоније, канадске провинције Квебек, као и нових законика Руске Федерације и Холандије. Једнообразни трговачки законик САД-а ревидиран је како би се његове одредбе усагласиле са одредбама Принципа UNIDROIT. Франкофонске државе Африке сачиниле су свој Општи трговински законик такође под њиховим утицајем.²⁴ Управо поводом хармонизационог потенцијала истицана је компаративна супстанца Принципа UNIDROIT и у оквиру њих изношење заједничког језгра уговорног права. Допринос овог документа уједначавању међународног трговинског права је посебно очигледан у пракси с обизором на то да је опсежно примењиван од стране привредника (као меродавно уговорно право), приликом арбитражних спорова (што као меродавно право, што поводом попуњавања правних празнина), референтан је извор правној доктрини, судијама и законодавцима широм света приликом стварања нацрта, односно решавања питања у вези са међународним уговорима и прекограничним трансакцијама.²⁵

Сврха оба документа, према њиховим ауторима, јесте да служе као инфраструктура за постојеће и будуће комунитарно уговорно право које карактерише висок степен неусаглашености управо зато што му недостаје заједнички оквир општих правила уговорног права. Другим речима, ови прописи омогућавају да се изолована острва комунитарне нормативе у области уговорног права ставе у одговарајући регулаторни контекст, што ће ојачати њихов интеграциони учинак и отклонити негативне учинке које понекад производе у националним правним системима.²⁶

Шире посматрано, извори меког права у великој мери одговарају процесима хармонизације и унификације. Модел-закони и модел-уговори са стандардним клаузулама као значајан облик *soft law*-а представљају савременије облике уједначавања права. У области међународних трговинских уговора су у обимној употреби управо због еластичности и погодности за примену, јер не захтевају никакве посебне формалности.²⁷ Законодавна

²⁴ И. Спасић, *нав. чланак*, 33.

²⁵ L. Meuer, *нав. чланак*, 143.

²⁶ Силвија Петрић, *Увод у Начела европског уговорног права*, Зборник Правног факултета Свеучилишта у Риједи, vol. 29, бр. 1/2008, 14.

²⁷ И. Спасић, *нав. чланак*, 32.

делатност која се одвија на међународном плану користи се изворима меког права као модел правилима донетим од стране признатих стручњака и опробаним и утемељеним у пракси, водећи тако све већој конвергенцији различитих правних система. Међутим, важно је истаћи да на међународном нивоу не постоји сагласност у вези с оптималношћу употребе *soft law* извора као хармонизационог средства. Поставља се питање да ли је потребно овим инструментима оставити простор за деловање у оном делу у коме класични, стандардни, когентни извори права показују недостатке.

За сада јесте евидентна разноврсност и шареноликост одабира правних инструмената чији је циљ уједначење уговорног (трговинског) права и бројне активности које се бележе на подручју хармонизације права. Тако, с једне стране, постоји интензивна академска активност као важан допринос уједначавању права, али без формалне обавезе хармонизације.²⁸ Са друге стране, наравно, као конвенционални, санкционисани правни акти постоје међународни споразуми, уредбе и директиве Европске уније и слично. Ову, условно речено, двојност у приступу уједначавању међународног трговинског права правдао је и бивши генерални секретар UNIDROIT-а, проф. Херберт Кронке, који је истакао следећи став поводом питања да ли би требало да у домену интернационалних организација (финансирају их владе) буде и креирање *soft law* инструмената, насупрот концентрисања искључиво на стварање специфичних конвенција којима се решавају специфични проблеми. Према њему, постоји адекватна улога и појединачне предности како за *soft law* тако и за обавезујуће конвенције на пољу развоја међународног трговинског права. Нема потребе за опредељење у корист само једног, обавезујућег типа хармонизације, јер су извори меког права пронашли своје место у проширеном спектру врста међународних инструмената.²⁹

Функција меродавног уговорног права

Странкама уговорних односа не спори се право да изабере, у складу са начелом аутономије воље, меродавно право које ће применити на свој контрактни однос. И PECL и Принципи UNIDROIT су широко аплицирани као контрактно право, о чему сведоче подаци релевантних међународних пословних асоцијација, попут Међународне трговинске коморе. Њихова примена је присутна и у погледу права којим се регулише сам уговор, као

²⁸ Срећко Јелинић, Дубравка Акшамовић, *Уговорно право Европске уније на преkreпници*, Зборник Правног факултета у Загребу, Загреб, vol. 60, бр. 1/2010, 215.

²⁹ Herbert Kronke, *Methodical Freedom and Organizational Constraints in the Development of Transnational Commercial Law*, *Loyola Law Review*, vol. 40, бр. 51/2005, 293.

и у погледу права којем ће се подвргнути странке у случају спора (који се махом решавају пред арбитражним судовима).

На овом месту аутор сматра важним да нагласи да се доносећи пре-суде у конкретним случајевима арбитра позивају на одредбе Принципа UNIDROIT, најчешће да би попунили празнине које постоје у Бечкој конвенцији.³⁰ На овај и сродне начине, *soft law* извори врше и функције средства за попуњавање правних празнина, односно инструменти су разраде и тумачења постојећих регулатива. Јер, уколико меродавно уговорно право не даје одговоре на нека питања, редовни и арбитражни судови посегнуће с поверењем у решења судске праксе и ставове правне теорије. Како су *soft law* извори међународног трговинског права резултат ангажовања најистакнутијих правних стручњака, како теоретичара, тако и практичара, уживају велики углед и поверење у погледу својих решења, те се судије и арбитра на њих неретко позивају.

Soft law прописи релевантни за уговорно право могући су извори права за странке на неколико начина:

- уколико су инкорпорисани у сам уговор, односно чине његов саставни део. Ова опција је најповољнија у случају уговора са међународним елементом, чиме се међутим не чини сам уговор супранационалним или анационалним, али се странке на тај начин ослобађају скупих, дуготрајних преговора, поступка утврђивања страног права, отклања се могућност неспоразума због различитог схватања појединих правних појмова у различитим правним системима и слично.³¹ Наравно, могуће је инкорпорисати ова правила и у уговоре код којих не постоји елемент иностраности, у складу с универзалним диспозитивним могућностима које пред собом имају уговорне стране, уз облигаторно поштовање императивних норми националног права странака.
- уколико су дати *soft law* извор странке уговориле као меродавно право клаузулом (чија се ваљаност процењује у складу с релевантним правилима земље суда). С обзиром на то да су и PECL и Принципи UNIDROIT акти општег, генералног типа, на оне аспекте који нису њима уређени примењује се национално право меродавно према колизионом праву земље суда, што важи и за когентне норме чија се примена не може искључити.
- Примена PECL-а и Принципа UNIDROIT могућа је чак и ако их странке нису изричито уговориле. То ће бити случај уколико су ме-

³⁰ Јелена Вилус, *Начела међународних трговинских уговора*, Правни живот, vol. 43, бр. 11/1998, 415.

³¹ С. Петрић, *нав. чланак*, 16.

ђутим уговорили примену „општих начела уговорног права” или ако је уговорена примена *lex mercatoria*, па чак и када меродавно право није ни уговорено а међународни или арбитражни судови не могу да применом колизионих норми дођу до избора меродавног права. Примена PECL-а и Принципа UNIDROIT у оваквим случајевима у доктрини се образлаже чињеницом да ови документи представљају резултат компаративне анализе правила релевантних за уговорне односе, као и широке међународне дискусије о овим питањима; као такви, они су прилагођени потребама спорова који проистичу из међународних трговинских уговора у већој мери него било који посебан национални правни систем.³² Међутим, управо уговарање *lex mercatoria* као правила транснационалног карактера и међународних трговинских обичаја или ненавођење меродавног права уопште може водити проблемима у пракси за судије и арбитра. Из тих разлога, у случају када се уговорне стране определе за примену *lex mercatoria*, експлицитно уговарање збирки PECL-а и Принципа UNIDROIT чини се оптималним решењем са становишта извесности уговорних страна у погледу правила која ће на њихов уговор бити примењена.³³

V. ЗАКЉУЧАК

Модерно међународно трговинско уговорно право се развија под снажним и формативним утицајем *soft law* извора. Иако контроверзни правој доктрини, као национално неутрална алтернатива традиционалним изворима права, остварују валидан допринос хармонизацији ове области. У контексту критиковане несанкционисаности *soft law* прописа, аутор сматра да нема потребе за опредељењем у корист само једног, обавезујућег типа хармонизације, јер су извори меког права пронашли своје место у проширеном спектру врста међународних нормативних инструмената.

У условима глобализације и рапидних промена у начинима тржишног пословања, стандардни *hard law* прописи понекад не могу на најефикаснији, најбржи и најквалитетнији начин одговорити потребама за усаглашавањем с новонасталим економским диктатом. Поступак њиховог стварања и евентуалне ревизије, финансијски су и временски у великом

³² Ole Lando, *The Principles of European Contract Law and the lex mercatoria*, у: Private Law in the International Arena-Liber Amicorum Kurt Siehr, The Hague, 2000, 96.

³³ Ј. Перовић, *Примена lex mercatoria пред међународном трговинском арбитражом*, Право и привреда, бр. 4–6/2013, 498.

обиму исцрпљујући, док су им решења услед потребе за налажењем компромиса неретко ригидна, фиксна и после одређеног периода неадекватна у привредним околностима које се убрзано мењају.

Управо у простору ових недостатака, предности показују *soft law* извори. Као квазилегални инструменти, документи меког права нису замена конвенционалним правним прописима, али показују вишеструке употребне вредности и квалитете. У оквиру међународних трговинских уговорних односа показују се као практични, флексибилни, привредницима погодни прописи.

Најзначајнијим изворима меког права у овој области права оправдано се сматрају Начела европског уговорног права и Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре, који су доказ огромних потенцијала *soft law* извора, како у погледу примене у смислу меродавног уговорног права, тако и у ширем контексту процеса унификације и хармонизације који се на овом пољу одвијају.

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамовић, Душан, „Омекшавање права ка међународној владавини права”, *Српска јолићичка мисао*, vol. 18, бр. 2/2001.
- Вилус, Јелена, „Начела међународних трговинских уговора”, *Правни живоић*, vol. 43, бр. 11/1998.
- Вулетић, Доминик, „Правни аспекти Лисабонске стратегије и будући изазови – разрада с мотришта правне природе меког права”, *Зборник Правног факултета у Загребу*, vol. 61, бр. 3/2011.
- Guzman, Andrew, Timothy Meyer, „International soft law”, *Journal of Legal Analysis*, vol. 2, br. 1/2010.
- Gabriel Deeb, Henry, „Advantages of Soft Law in International Commercial Law: The Role of UNIDROIT, UNCITRAL, and the Hague Conference”, *Brooklyn Journal of International Law*, vol. 34, br. 3/2009.
- Дудаш, Атила, „Од Начела европског уговорног права до Нацрта оквирних правила”, *Анали Правног факултета у Београду*, vol. 60, бр. 1/2012.
- Ђурђевић, Душанка, „Допринос Уједињених нација унификацији правила међународног привредног права”, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, vol. 67, бр. 10/1995.
- Ђурђевић, Душанка, „Нацрт заједничког референтног оквира за европско приватно право из 2009. године”, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. 44, бр. 2/2010.
- Јелинић, Срећко, Акшамовић, Дубравка, „Уговорно право Европске уније на прекретници”, *Зборник Правног факултета у Загребу*, vol. 60, бр. 1/2010.

- Kronke, Herbert, „Methodical Freedom and Organizational Constraints in the Development of Transnational Commercial Law”, *Loyola Law Review*, vol. 40, br. 51/2005.
- Lando, Ole, „The Principles of European Contract Law and the *lex mercatoria*”, u *Private Law in the International Arena-Liber Amicorum Kurt Siehr*, The Hague, 2000.
- Martin, Steve, *The Construction of Europe*, Oxford, Hart Publishing, 1994.
- Meyer, Lars, „Soft Law for Solid Contracts? A Comparative Analysis of the Value of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law to the Process of Contract Law Harmonization”, *Denver Journal of International Law and Policy*, vol. 34, br. 9/2006.
- Meyer, Timothy, „Soft Law as Delegation”, *Scholarly works Georgia Law*, vol. 32, br. 8/2009.
- Перовић, Јелена, „Принципи европског уговорног права и UNIDROIT принципи”, *Правни животи*, vol. 49, бр. 5–6/2002.
- Перовић, Јелена, „Примена *lex mercatoria* пред међународном трговинском арбитражом”, *Право и привреда*, бр. 4–6/2013.
- Петрић, Силвија, „Увод у Начела европског уговорног права”, *Зборник Правног факултета Свеучилишта у Ријеци*, vol. 29, бр. 1/2008.
- Просо, Маја, Штамбук, Марија, „Принципи европског уговорног права с освртом на уговорну одговорност за неимовинску штету по новом ЗОО-у”, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, vol. 45, бр. 4/2008.
- Senden, Lisa, *Soft Law in European Community Law*, Oxford, Hart Publishing, 2004.
- Snyder, Francis, „The Effectiveness of European Community Law”, у: Terence Daintith (уредник), *Implementing EC Law in the UK*, London, Chancery, 1995.
- Спасић, Иванка, „UNIDROIT – Допринос унификацији неких од најважнијих питања међународног трговинског права”, *Страни правни животи*, vol. 42, бр. 2/2009.
- Hillgenberg, Hartmut, „A Fresh Look at Soft Law”, *European Journal of International Law*, vol. 10, br. 3/ 1999.

**POTENTIAL OF HARMONIZATION AND ADVANTAGES
OF IMPLEMENTING *SOFT LAW* SOURCES
IN THE DOMEIN OF INTERNATIONAL TRADE CONTRACTS**

Marija Mrkšić, M. A.

Ph. D. Candidate at the Faculty of Law University of Novi Sad

S u m m a r y

Harmonization of international trade contract law on more intensive scale turns out to be necessary process in terms of globalization and modern way of world market functioning. Besides traditional, in that purpose already tested instruments such as international conventions, or regulations and directives of European Union, soft law sources find their own field of purpose as alternative models of harmonization. Author’s intention was to pre-

sent fundamental characteristics of soft law, it being nonbinding set of rules that do not originate from customary legislative processes but do achieve great de facto legal effects, as well as to point out benefits of using them as opposed to hard law sources. These benefits originate from flexibility, practicality, easier changing and quality of solutions of soft law documents that are not made under request for compromise. Also, this paper's focus was on Principles of European contract law and UNIDROIT Principles for international commercial contracts (as the most important soft law sources in this field), and on possibilities of using them like instruments for harmonization and as the law governing a contract.

Keywords: soft law, law sources, law harmonization, international trade contracts

Rade Bogojević,
policijski savetnik, diplomirani pravnik MA,
Centar za osnovnu policijsku obuku, Sremska Kamenica
Radovan Lazarević,
advokat u Novom Sadu

KRIVIČNO DELO RAZBOJNIŠTVO*
SA POSEBNIM OSVRTOM NA OBIM, DINAMIKU
I STRUKTURU NA PODRUČJU PU NOVI SAD

SAŽETAK: Krivično delo razbojništvo, kao složeno krivično delo, najtipičniji je oblik klasičnog imovinskog kriminaliteta sa izraženim elementom nasilja. Imovinski kriminalitet je skup kriminalnih aktivnosti kojima se napada tuđa imovina u cilju pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Ova vrsta kriminaliteta spada u klasični kriminalitet i nju poznaju sve društveno-ekonomske formacije. Imovinski delikti po svojoj učestalosti predstavljaju najčešći vid krivičnih dela i njihov broj u ukupnom kriminalitetu premašuje polovinu svih izvršenih krivičnih dela. Rad predstavlja pokušaj da se doprinese što boljem i sveobuhvatnijem sagledavanju krivičnih dela razbojništava koja u poslednje vreme zauzimaju procentualno visoko mesto na lestvici ukupnog broja izvršenih krivičnih dela u Republici Srbiji. Takođe, u ovom radu autori se osvrću na pojam i karakteristike krivičnog dela, načine saznanja i razjašnjavanja, odnosno rasvetljavanja. Poseban osvrt je učinjen u odnosu na obim, dinamiku i strukturu krivičnih dela razbojništava za područje PU Novi Sad u periodu od 2006. do 2010. godine.

Cljučne reči: razbojništvo, dinamika, obim, struktura, PU Novi Sad

* Rad primljen: 16. 4. 2013. godine.

UVODNA RAZMATRANJA

Krivično delo je društveno opasno delo koje pravni poredak zabranjuje pod pretnjom primene krivične sankcije. Ono je rezultat ljudskog ponašanja pa se može označiti i kao ljudsko ponašanje koje proizvodi štetnu posledicu za društvo, zbog koje ono i reaguje primenom krivične sankcije prema onome ko ga ostvari. Ono je najčešće svesni i voljni ljudski akt, ali ono može biti i akt nepromišljenosti pa i akt projektovane bolesne imaginacije ili halucinacije, tj. rezultat duševne bolesti ili poremećenosti. Krivično delo nije samo ljudski akt, tj. proizvod čoveka, već je istovremeno i društvena pojava. Izvan ljudskog društva nema krivičnog dela.¹

Razbojništvo, prema konstrukciji svoga bića, jeste složeno krivično delo kod koga postoje elementi krađe i prinude kao i kod razbojničke krađe. Po tome su ova dva dela slična. Razlika je u tome što je kod razbojništva na prvom mestu primena sile ili pretnje, pa tek onda krađa, dok se kod razbojničke krađe prinuda pojavljuje posle izvršenja krađe, kao sredstvo da se zadrži ukradena stvar.² Razbojništvo spada u najtipičnije oblike profesionalnog kriminaliteta. Najčešći objekt njegovog napada jesu lična imovina građana, a u najdrastičnijim slučajevima objekti u kojima se drže i čuvaju novčana sredstva, vozila za prevoz, menjačnice, banke, trgovine, benzinske pumpe i slično.³ Pravna regulativa naše zemlje kroz Krivični zakonik Republike Srbije ostvaruje krivičnopravnu zaštitu imovine. Krivično delo razbojništvo spada u grupu krivičnih dela protiv imovine i propisano je u 21. glavi Krivičnog zakonika. U grupu imovinskih krivičnih dela, pored krivičnog dela razbojništva, spadaju još i: razbojnička krađa, krađa, teška krađa, utaja, prevara, prevara u osiguranju, neosnovano dobijanje i korišćenje kredita i druge pogodnosti, sitna krađa, utaja i prevara, uništenje i oštećenje tuđe stvari, neovlašćeno korišćenje tuđeg vozila, iznuda, ucena, zloupotreba poverenja, zelenaštvo, protivpravno zauzimanje zemljišta, protivpravno useljenje, građenje bez građevinske dozvole, priključenje objekta koji je izgrađen bez građevinske dozvole, oštećenje tuđih prava, prikriivanje, neovlašćeno iznošenje kulturnog dobra u inostranstvo i gonjenje u slučaju kada je učinilac u bliskom odnosu sa oštećenim.

Radi sagledavanja obima, dinamike i strukture krivičnih dela razbojništva, urađeno je studijsko istraživanje⁴ na području Policijske uprave u Novom Sadu, za period od 2006. do 2010. godine. Deo analitičkih podataka je iskorišćen za ovaj rad.

¹ Jovanović LJ., Jovašević D., *Krivično pravo II, Opšti deo*, VŠUP Beograd, 2003, 57.

² Nešić LJ., *Krivično pravo*, VŠUP Beograd, 1998, 105.

³ Bošković M., *Kriminologija*, Pravni fakultet Novi Sad, 2007, 330

⁴ Istraživanje je omogućeno na osnovu molbe Pravnog fakulteta u Nišu br. 02-717 od 06. 04. 2011. godine, a izvršeno je u periodu od 11. do 18. 04. 2011. godine. Analitički podaci su pribavljeni na osnovu studijskog istraživanja u PU Novi Sad.

POJAM I KARAKTERISTIKE KRIVIČNOG DELA RAZBOJNIŠTVA

Krivično delo razbojništvo je prema konstrukciji svog bića složeno krivično delo kod koga nalazimo elemente krađe i prinude kao i kod razbojničke krađe. Razlika je što je kod krivičnog dela razbojništva na prvom mestu primena sile ili pretnje (prinuda) pa tek onda krađa, dok se kod razbojničke krađe prinuda (sila ili pretnja) pojavljuje posle izvršenja krađe, kao sredstvo da se zadrži ukradena stvar. Cilj razbojništva je, dakle, krađa stvari ili takva krađa stvari kojoj prethodi prinuda (sila ili pretnja) kao sredstvo za oduzimanje tuđe pokretne stavri. Pošto je cilj razbojništva krađa, ono mora sadržati opšte elemente krađe, oduzimanje tuđe pokretne stvari u nameri pribavljanja protivpravne imovinske koristi za sebe ili drugog. Pored toga, potrebno je da je izvršilac pre krađe stvari upotrebio silu protiv nekog lica ili pretnju da će neposredno napasti na život ili telo, ili, drugim rečima, da je upotrebio prinudu.

Razbojništvo je u prvom redu prinuda, a krađa stvari se nadovezuje radi postizanja željenog cilja, pri čemu vrednost ukradene stvari nema značaja za postojanje krivičnog dela razbojništva. Prema tome, razbojništvo obuhvata sve oblike krivičnog dela krađe, pa i krađu stvari male vrednosti. Za osnovni oblik dela propisana je kazna zatvora od dve do deset godina. Ako vrednost oduzete stvari ne prelazi iznos od petnaest hiljada dinara, a učinilac je išao za tim da pribavi malu imovinsku korist, ovo delo dobija lakši vid ispoljavanja i blaže se kažnjava. Bez obzira što se u ovom slučaju radi o privilegovanom (blažem) obliku krivičnog dela, pokušaj je kažnjiv. Za ovaj lakši oblik dela, propisana je kazna zatvora do tri godine.

Objekat zaštite je imovina, a objekat napada je tuđa pokretna stvar.

Radnja izvršenja je oduzimanje tuđe pokretne stvari, a ta radnja se preduzima na određen način, upotrebom sile⁵ ili kvalifikovane pretnje⁶.

Izvršilac dela može biti svako lice, a u pogledu krivice potreban je direktni umišljaj koji kvalifikuje navedena namera. Delo ima dva teža oblika.

Prvi teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina postoji u sledećim slučajevima:

- 1) ako je delo učinila grupa⁷,
- 2) ako je pri preduzimanju radnje izvršenja drugom licu sa umišljajem naneta teška telesna povreda u bilo kom obliku (ova teža posledica mora biti u uzročno-posledičnoj vezi sa preduzetom radnjom upotrebe sile) i

⁵ Sila je uotreba fizičke, mehaničke i druge snage (zvučne, svetlosne, toplotne energije) jednog lica prema drugom licu.

⁶ Kvalifikovana pretnja je najava neposrednog napada na život ili telesni integritet držaoa stvari ili drugog lica.

⁷ Grupu u smislu čl. 112. st. 22. KZ RS čine najmanje tri lica koja su povezana radi trajnog ili povremenog vršenja krivičnih dela koja ne mora da ima definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu.

3) ako vrednost ukradenih stvari prelazi iznos od 1.500.000 dinara.

Drugi teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora najmanje pet godina postoji ako je razbojništvo izvršila organizovana kriminalna grupa⁸.

KRIVIČNO DELO RAZBOJNIŠTVO I SUDSKA PRAKSA

Sudska praksa je veoma bogata primerima u vezi sa ovom vrstom krivičnih dela. Za ovaj rad izdvajamo neke zanimljive primere, kao što su: razbojništvo je izvršeno upotrebom omamljujućeg sredstva u obliku spreja neutvrđene vrste, kojim je poprskano u oči oštećenom (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 689/92); sipanjem bensedina u kafu koju je oštećena popila, posle čega je dovedena u nesvesno stanje (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1536/99); upotrebom plastičnog pištolja (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1823/2000); kada učinilac dva puta udari pesnicom u glavu oštećenog usled čega padne na zemlju, pa mu ovaj pride i skine jaknu (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 827/2004).

Takođe interesantno, pretnja postoji u sledećim slučajevima iz sudske prakse: pretnja prodavačici da će je ubosti špricom koji je učinilac držao u ruci sa objašnjenjem da se u špricu nalazi krv zaražena HIV-om (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 288/99); pretnja žiletom koji učinilac drži u ruci kada prilazi blagajnici (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 977/99).

NAČIN SAZNANJA I RAZJAŠNJAVANJA RAZBOJNIŠTAVA

Kod krivičnih dela razbojništava, kao i kod ostalih imovinskih krivičnih dela, osnovni i najvažniji izvor saznanja za izvršenje dela je oštećeni. Pored toga, oštećenom je stalo do toga da se učinilac otkrije i da mu otuđene stvari ili predmeti budu vraćeni, odnosno da bude obeštećen. Pored oštećenog, kao izvor saznanja za izvršeno razbojništvo pojavljuju se: prijave drugih građana, eventualnih očevidaca, raznovrsne anonimne prijave, audio-vizuelni nadzor instaliranih bezbednosnih kamera, kao i neposredna delatnost policije (operativna policijska delatnost).

Sa oštećenim licem koje prijavljuje razbojništvo treba obaviti detaljan razgovor o svim okolnostima pod kojima je delo izvršeno, vodeći pri tome računa o posebnom psihofizičkom stanju u kome se oštećeni nalazi. Zatim, oštećeni bi

⁸ Prema čl. 112. st. 35. KZ RS organizovana kriminalna grupa je grupa od tri ili više lica koja postoji određeno vreme i deluje sporazumno u cilju vršenja jednog ili više krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi neposrednog ili posrednog sticanja finansijske ili druge koristi.

pored obavljanja razgovora na okolnosti pod kojima je delo izvršeno, trebao da dá podatke i o vrsti i visini materijalne štete i da detaljnije opiše oduzete predmete (stvari) sa svim njihovim bitnim karakteristikama. Ako su u pitanju novčanice, pogotovo devize, potrebno je da ukaže na apoensku strukturu oduzetih novčanica (na primer, ukradeno je deset novčanica od po pedeset evra). Odmah po saznanju za izvršenje krivičnog dela razbojništva, trebalo bi organizovati što brži izlazak policijskih službenika na lice mesta, obezbediti lice mesta po svim pravilima kriminalističke taktike i metodike i preduzeti mere i radnje da uviđajna ekipa što pre prisupi vršenju uviđaja. Uporedo sa prvim radnjama na licu mesta, treba stvoriti uslove za organizovanje blokade užeg i šireg područja oko mesta događaja, pojačati budnost policijskih službenika opšte nadležnosti na terenu, pojačati kontrolu vozila i drugih prevoznih sredstava, angažovati raspoloživi sastav policijskih službenika na organizovanom neposrednom traganju za učiniocem, operativno pokriti kriminogene objekte, parkove, taksi stajališta, železničke i autobuske stanice i postaviti bezbednosne punktove na prilaznoj mreži puteva.

Tokom vršenja uviđaja, posebnu pažnju treba posvetiti tragovima koji potiču od učinioaca krivičnog dela. Na licu mesta se mogu pronaći i predmeti koje je učinilac ostavio na mestu događaja, bilo da ih je odbacio udaljavajući se sa lica mesta, bilo da ih je slučajno ostavio (delovi odeće, lični predmeti, sredstva za maskiranje i sl.). Policijskoj praksi su poznati i slučajevi da su izvršioci krivičnih dela razbojništava na licu mesta ispadala i lična dokumenta (lična karta, pasoš, vozačka dozvola, zdravstvena knjižica i sl.). Osim pronalaženja i fiksiranja tragova i predmeta, prilikom uviđaja treba prikupiti obaveštenja od eventualnih očevidaca ili lica koja su nešto videla, čula ili znaju o izvršenom krivičnom delu. U slučaju da je izvršilac bio maskiran od oštećenog, kao i od drugih lica, ne može se očekivati detaljan lični opis, ali oni mogu pružiti korisne podatke o ličnom izgledu, garderobi, ponašanju i govoru učinioaca, što može biti od velike važnosti za njegovu identifikaciju. U cilju otkrivanja učinioaca krivičnog dela razbojništva, treba preduzeti praćenje određenih lica koja su sklona vršenju imovinskih krivičnih dela i nasilničkom ponašanju, lica koja su već registrovana i osuđivana za ova ili slična krivična dela, a nalaze se na području određenog policijskog organa. Takođe, traganje za predmetima koji su pribavljeni izvršenjem razbojništava, jedna je od prioritarnih operativnih radnji kojom se obezbeđuju dokazi i otkriva nepoznati učinilac. U operativnoj policijskoj praksi praktikuje se upotreba poligrafskog testiranja lica na koja ukazuju utvrđene indicije, i to kako u cilju pronalaženja sredstava koja su upotrebljena za izvršenje krivičnog dela i predmeta pribavljenih krivičnim delom, tako i u cilju eliminacije iz kruga osumnjičenih onih lica koja nisu učestvovala u izvršenju konkretnog razbojništva.

Ako se osumnjičeni blagovremeno otkrije, a naročito ako se to desi neposredno posle izvršenja dela, treba ga podvrgnuti sudsko-medicinskom pregledu, da bi se utvrdilo postojanje povreda (modrice, ogrebotine, ugrizi i sl.) na njegovom telu, koje potiču od otpora koji je pružio oštećeni. Takođe, na odeći i obući osumnjičenog, koju je nosio u vreme izvršenja razbojništva, mogu se pronaći tragovi prašine, blata, stakla i drugog materijala koji je poneo sa lica mesta, kao i biološki tragovi, ako je došlo do borbe i povređivanja, čime se nesumnjivo utvrđuje veza između žrtve, učinioca i lica mesta.⁹

ANALIZA OBIMA, DINAMIKE I STRUKTURE KRIVIČNIH DELA RAZBOJNIŠTAVA NA PODRUČJU PU NOVI SAD ZA PERIOD OD 2006. DO 2010. GODINE

U periodu od 2006. do 2010. godine na području Policijske uprave u Novom Sadu evidentirano je ukupno 2.176 krivičnih dela razbojništava od čega su 103 krivična dela sa poznatim izvršiocom, a 2.073 sa nepoznatim izvršiocom. U posmatranom vremenskom periodu, uspešno je rasvetljeno ukupno 1.166 krivičnih dela ove vrste.

Tabela 1.– Ukupan broj evidentiranih krivičnih dela i procenat rasvetljavanja za period od 2006. do 2010. godine

PU Novi Sad	Krivično delo razbojništvo 2006–2010. godine				
	Ukupno	Sa poznatim izvršiocom	Sa nepoznatim izvršiocom	Rasvetljeno	%
UKUPNO	2.176	103	2.073	1.166	53,6

Na osnovu pokazatelja u Tabeli 1, možemo izvesti zaključak da su rasvetljena 1.063 krivična dela razbojništva koja je izvršio nepoznati izvršilac, što predstavlja 91,2% od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela za posmatrani period.

⁹ Više: Bošković M., Banović B., *Kriminalistika, Metodika*, VŠUP Beograd, 2001, 124–133.

Tabela 2.– Statistički pokazatelji prema godinama

PU Novi Sad (godina)	Krivično delo razbojništvo 2006–2010. godine				
	Ukupno	Sa poznatim izvršiocem	Sa nepoznatim izvršiocem	Rasvetljeno	%
2006	290	14	276	164	56,6
2007	409	10	399	257	62,8
2008	471	20	451	268	56,9
2009	577	29	548	276	47,8
2010	429	30	399	201	46,9
UKUPNO	2176	103	2073	1166	53,6

Iz Tabele 2, evidentna su sledeća zapažanja:

– u toku 2006. godine izvršeno je ukupno 290 krivičnih dela razbojništava, od čega 14 krivičnih dela sa poznatim izvršiocem i 276 krivičnih dela sa nepoznatim izvršiocem. U toku iste godine, rasvetljena su 164 krivična dela (ili 56,6 %), od čega 150 koja je izvršio nepoznati izvršilac (ili 91,5 % od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela).

– U toku 2007. godine izvršeno je ukupno 409 krivičnih dela razbojništava, od čega 10 krivičnih dela sa poznatim izvršiocem i 399 krivičnih dela sa nepoznatim izvršiocem. U toku iste godine rasvetljeno je 257 krivičnih dela (ili 62,8%), od čega 247 koja je izvršio nepoznati izvršilac (ili 96,1 % od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela).

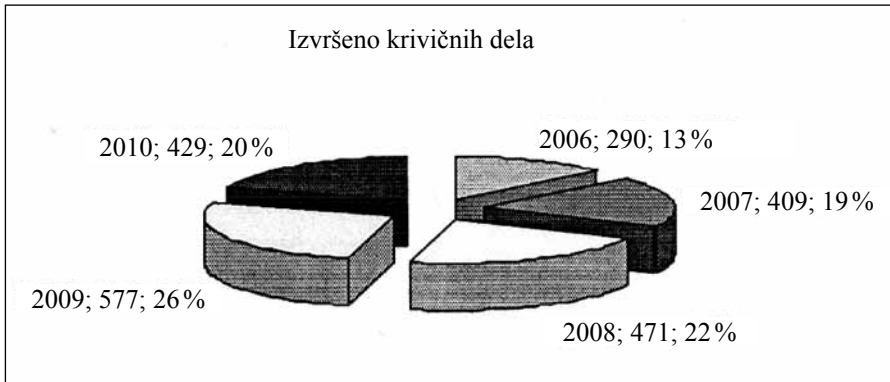
– U toku 2008. godine izvršeno je ukupno 471 krivično delo razbojništava, od čega 20 sa poznatim izvršiocem i 451 sa nepoznatim izvršiocem. U toku iste godine, rasvetljeno je 268 krivičnih dela (ili 56,9%), od čega 248 koja je izvršio nepoznati izvršilac (ili 92,5% od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela).

– U toku 2009. godine izvršeno je ukupno 577 krivičnih dela razbojništava, od čega 29 krivičnih dela sa poznatim izvršiocem i 548 krivičnih dela sa nepoznatim izvršiocem. U toku iste godine, rasvetljeno je 276 krivičnih dela (ili 47,8%), od čega 247 koja je izvršio nepoznati izvršilac (ili 89,5 % od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela).

– U toku 2010. godine izvršeno je ukupno 429 krivičnih dela razbojništava, od čega 30 krivična dela sa poznatim izvršiocem i 399 krivičnih dela sa nepoznatim izvršiocem. U toku iste godine, rasvetljeno je 201 krivično delo (ili

46,9%), od čega 171 koje je izvršio nepoznati izvršilac (ili 85,1% od ukupnog broja rasvetljenih krivičnih dela).

Na osnovu Tabele 2, upoređujući broj razbojništava 2006. sa brojem razbojništava 2009. godine, možemo zaključiti da je on povećan za skoro 100%, što je u svakom slučaju zabrinjavajuća činjenica, pogotovo što se radi o krivičnim delima sa izraženim elementom nasilja.

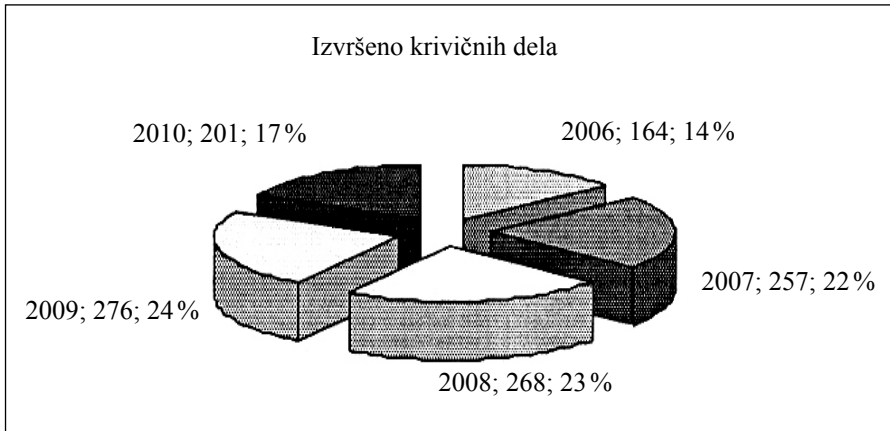
Grafikon 1.– Uporedna analiza broja izvršenih krivičnih dela u posmatranom periodu

Kada pogledamo Grafikon 1, uočavamo da u periodu od 2006. do 2010. godine, na području PU Novi Sad:

- najviše krivičnih dela razbojništva je evidentirano 2009. godine (577 ili 26% od ukupnog broja izvršenih dela u posmatranom periodu);
- najmanji broj evidentiran je 2006. godine (290 ili 13% od ukupnog broja izvršenih dela u posmatranom periodu);
- evidentan je konstantan porast ove vrste krivičnih dela od 2006. do 2009. godine, dok 2010. godine (poredeći ga sa 2009), broj evidentiranih krivičnih dela opada (sa 577 na 429 ili za 13,4%).

Na osnovu iznetog i sveukupne situacije u društvu možemo zaključiti da je porastu evidentiranih krivičnih dela razbojništava u period od 2006. do 2009. godine doprinela tzv. sveopšta kriza u društvu (besparica, nezaposlenost...), dok su za opadanje evidentiranih krivičnih dela ove vrste u toku 2010. godine, mogući razlozi:

- 1) bolji rad policije na rasvetljavanju ove vrste krivičnih dela u prethodnoj 2009. godini i
- 2) bolja fizičko-tehnička zaštita objekata.

Grafikon 2.– Uporedna analiza broja rasvetljenih krivičnih dela u posmatranom periodu

Na osnovu Grafikona 2 možemo zaključiti da je u periodu od 2006. do 2010. godine, na području PU Novi Sad:

- najviše krivičnih dela razbojništava rasvetljeno 2009. godine (276 ili 24% od ukupnog broja rasvetljenih dela u posmatranom periodu);
- najmanji broj rasvetljenih krivičnih dela je 2006. godine (164 ili 14% od ukupnog broja rasvetljenih dela u posmatranom periodu);
- evidentan je konstantan porast rasvetljavanja ove vrste krivičnih dela od 2006. do 2009. godine, dok 2010. godine (poredeći ga sa 2009), broj rasvetljenih krivičnih dela opada (sa 276 na 201 ili za 13,7%).

Konstatacija na kraju:

- u 2006. godini je najmanji broj rasvetljenih krivičnih dela razbojništava, ali i najmanji broj izvršenih krivičnih dela ove vrste;
- u 2009. godini je najveći broj rasvetljenih krivičnih dela, ali i najveći broj izvršenih krivičnih dela ove vrste;
- upoređujući broj izvršenih i broj rasvetljenih krivičnih dela u posmatranom periodu, možemo zaključiti da je on, što se tiče rasvetljavanja, 2009. i 2010. godine bio ispod 50,0% (47,8% i 46,9%). Na osnovu ovakvog načina poređenja, najbolji rezultat u rasvetljavanju je zabeležen 2007. godine (62,8%).

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj ovog rada je ukazivanje na činjenicu da je poslednjih godina povećan broj razbojništava koji se ispoljavaju u proširenom izboru načina i sredstava prinude, kao i u učestalom povređivanju žrtve krivičnog dela.

Treba težiti da se, odmah po saznanju za izvršenje krivičnog dela razbojništva, što pre organizuje izlazak policijskih službenika na lice mesta, zatim obezbediti lice mesta po svim pravilima i omogućiti da uviđajna ekipa što pre pristupi vršenju uviđaja. Tokom uviđaja na licu mesta posebnu pažnju treba posvetiti tragovima i predmetima koji potiču od učinioca krivičnog dela ili se mogu dovesti u vezu sa njim. Otežavajuća okolnost u rasvetljavanju ovog krivičnog dela je svakako činjenica da je većina izvršena u urbanim sredinama. Olakšavajuća okolnost u rasvetljavanju je, svakako, ugradnja sigurnosne elektronske opreme (alarmi, kamere i sl.) na i/ili u objektima pogodnim za izvršenje krivičnih dela. Ta oprema, ujedno, umnogome pomaže istražnim organima da otkriju počiniocce krivičnih dela i obezbede relevantne dokaze protiv njih. Analizom statističkih pokazatelja za područje PU u Novom Sadu, dolazimo do zaključaka da je najviše krivičnih dela razbojništva, izvršeno i rasvetljeno 2009. godine, da je konstantno od 2006. do 2009. godine rastao broj izvršenih i rasvetljenih krivičnih dela, a da je u 2010. godini opao i broj izvršenih i broj rasvetljenih krivičnih dela.

Ohrabrujuća činjenica, ako se tako može reći, jeste opadanje broja izvršenih krivičnih dela 2010. u odnosu na 2009. godinu. Da bi se ova tendencija nastavila svakako je potrebno uspostaviti bolju saradnju sa građanima, intenzivnije sprovoditi preventivne mere, organizovati edukaciju potencijalnih žrtava ove vrste krivičnih dela i sl.

LITERATURA

- Bošković, M., *Kriminologija*, Pravni fakultet Novi Sad, 2007.
- Bošković, M., Banović B., *Kriminalistika, Metodika*, Viša škola unutrašnjih poslova Zemun, 2001.
- Đurđić, V., Jovašević D., *Krivično pravo, Posebni deo*, VŠUP Beograd, 2010.
- Ignjatović, A., *Krivično pravo, Posebni deo*, Privredna akademija Novi Sad, 2007.
- Jovanović, LJ., Jovašević D., *Krivično pravo II, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2003.
- Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 85/2005, 88/2005–ispr., 107/2005–ispr., 72/2009, 111/2009. i 121/2012.
- Nešić, LJ., *Krivično pravo*, Viša škola unutrašnjih poslova Zemun, 1998.
- Petrović, A., *Kriminalistička metodika*, Viša škola unutrašnjih poslova Zemun, 1981.

Srzentić, N., Stajić, A., Kraus B., Lazarević, L.J., Đorđević, M. *Komentar krivičnih zakona SR Srbije – SAP Kosova – SAP Vojvodine*, Savremena administracija Beograd, 1981.
Vodinelić, V., *Kriminalistika*, Savremena administracija Beograd, 1984.

**THE CRIME OF ROBBERY WITH A SPECIAL FOCUS
ON THE SCOPE, DYNAMICS AND STRUCTURE
IN THE AREA OF THE POLICE DIRECTORATE NOVI SAD**

Rade Bogojević Radovan Lazarević
Law University of Novi Sad

S u m m a r y

The crime of robbery, as a complex crime, is the most typical form of the classic property crime with strong elements of violence. Property crime is the set of criminal activities that are invasive of another's property for the purpose of obtaining illegal material benefit. This type of crime is one of the classic crimes, known to all socio-economic formation. Property crimes, according to their frequency, present the most common form of crime and they, in the total number, exceed half of all criminal offenses. The paper presents a contribution to better and more comprehensive perception of the crimes of robberies that have recently reached a high place on a percentage scale of the total number of crimes committed in Serbia. Also, in this paper, the author focuses on the concept and characteristics of the criminal offense, obtaining information, clarification and solving. A special emphasis, concerning robberies, is made in relation to the scope, dynamics and structure of the crimes of robberies in the area of the Police Directorate Novi Sad from 2006 to 2010.

Keywords: robbery, dynamics, scope, structure, Police Directorate Novi Sad

СУДСКА ПРАКСА ИЗ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА

ВИСИНА ПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ НАКОН НЕУСПЕЛОГ ЈАВНОГ НАДМЕТАЊА чл. 97. до 103, 119, 123. ЗИО

КАДА СЕ ПРОДАЈИ НЕПОСРЕДНОМ ПОГОДБОМ ПРИСТУПА НАКОН ДВА НЕУСПЕЛА ЈАВНА НАДМЕТАЊА, ВИСИНА ПРОДАЈНЕ ЦЕНЕ СЕ ОДРЕЂУЈЕ СПОРАЗУМНО, БЕЗ ОГРАНИЧЕЊА.

Правни став Грађанског одељења Врховног касационог суда од 25. јуна 2012. г.

Образложење:

Први основни суд у Београду је покренуо поступак за решавање спорног правног питања у складу са одредбама чл. 176. и 177. ЗПП-а. У захтеву је наведено да се у већем броју извршних предмета појавила потреба да се заузме јединствен став о спорном правном питању у вези са применом чл. 97. Закона о извршењу и обезбеђењу који се односи на продајну цену и поступак продаје у случају када извршни поверилац након два неуспела јавна надметања предложи продају ствари (покретних ствари и непокретности) непосредном погодбом. Дилеме у вези са овим спорним правним питањима поред Првог основног суда у Београду као суда са највећим бројем извршних предмета, имају и други судови у Републици Србији.

Формулисана су следећа спорна питања:

1. на који начин суд треба да поступа, када извршни поверилац, након два неуспела јавна надметања, предложи продају ствари (покретних ствари и непокретности) непосредном погодбом – да ли суд треба да донесе закључак о продаји непосредном погодбом или не, и

2. да ли купопродајна цена у том случају може бити нижа од 30% од процењене вредности ствари?

Врховни касациони суд је размотрио захтев Првог основног суда у Београду и закључио да су испуњени законски услови за заузимање правног става у смислу чл. 178. ст. 3. ЗПП.

Ради заузимања става о спорном правном питању, правно су анализиране релевантне законске одредбе садржане у чл. 97–103, чл. 119. и 123. Закона о извршењу и обезбеђењу (ЗИО).

Покретне ствари се могу продати јавним надметањем и непосредном погодбом. Који начин ће бити изабран зависи од процене суда, тј. извршитеља, у погледу могућности да се постигне најповољније уновчење ствари. Продаја путем надметања се одређује када се ради о стварима веће вредности, односно када се може очекивати да ће се ствари продати по цени већој од процењене вредности. С друге стране, извршни поверилац и извршни дужник се могу током целог поступка споразумети да се ствар прода непосредном погодбом у којем случају ће се споразумети и о условима те погодбе. Ако се ствар продаје јавним надметањем оглас се објављује на огласној табли и на интернет страници суда најкасније 8 дана пре дана одржавања јавног надметања. Саме странке га могу објавити и на други погодан начин.

Када је у питању продаја непокретности, суд има обавезу да, у складу са чл. 119. ЗИО, закључак о продаји непокретности објави на огласној табли и интернет страници суда и на други уобичајени начин (у тиражном листу који покрива територију РС).

Спорно питање односи се на ситуацију у којој је првобитно одређено да се ствари продају на јавном надметању, а ствари се нису могле продати ни на другом надметању. Почетна цена на другом надметању не може бити нижа од 30% од процењене вредности. То значи да се почиње са 30% вредности, а да ли ће се постићи виша или нижа цена зависи од самог исхода јавног надметања. Ако се ствари нису могле продати ни на другом надметању, прелази се на продају непосредном погодбом. Међутим, продаји путем непосредне погодбе ће се у случају неуспелог јавног надметања приступити само ако се на захтев суда, односно извршитеља, извршни поверилац изјасни у року од пет радних дана да предлаже продају непосредном погодбом. Из наведеног следи да је даље кретање поступка продаје путем непосредне погодбе зависно пре свега од диспозиција извршног повериоца. Извршни поверилац може и предложити да се намири досуђењем ствари у којем случају се сматра да је намирен у висини која одговара износу 30% процењене вредности ствари.

Сама продаја покретних ствари путем непосредне погодбе након неуспелог другог надметања за јавну продају (чл. 97. ЗИО) не може се поистоветити са продајом путем непосредне погодбе коју је као такву иницијално одредио суд, или су се о продаји путем непосредне погодбе споразумели извршни поверилац и извршни дужник (чл. 96. ЗИО). Наиме, закључак о продаји ствари путем непосредне погодбе суд, односно извршитељ, доноси и објављује само када је такав начин продаје иницијално

одређен, односно када су се о продаји непосредном погодбом споразумели извршни поверилац и извршни дужник, а које право они имају током целог поступка (чл. 96. ст. 3. ЗИО). Доношење и објављивање закључка о продаји путем непосредне погодбе тада има значај публицитета и обавештавања свих заинтересованих лица која би желела да купе ствари.

Када се покретне ствари нису могле продати ни на другом надметању за јавну продају, доношење посебног закључка о продаји путем непосредне погодбе не би остварило исту сврху, као и у горе наведеном случају када се ствари први пут продају путем непосредне погодбе. У ситуацији у којој се покретне ствари нису могле продати ни на другом надметању за јавну продају, доношење и објављивање тог закључка не би било у функцији публицитета, имајући у виду да је оглас о јавној продаји покретних ствари већ два пута објављиван и на огласној табли суда и на његовој интернет страници, а и саме странке су могле да га објаве, на пример у средствима јавног информисања. Доношење и објављивање закључка о продаји путем непосредне погодбе у описаној ситуацији би било нецелисходно, а осим тога, доношење таквог закључка не прописује ни сам ЗИО. Сва заинтересована лица већ су била обавештена о могућности да купе ствар на два рочишта за јавно надметање, а та лица ће бити и обавештена да јавно надметање није успело и да ће се приступити продаји путем непосредне погодбе. Тада продаја путем непосредне погодбе није посебан начин продаје покретних ствари (чл. 96. ЗИО), већ само наставак продаје путем јавног надметања, која је била неуспешна. Другим речима, продаја путем непосредне погодбе у наведеном случају представља завршетак продаје путем јавног надметања где су два рочишта (чије је одржавање било унапред објављено и са чиме се свако заинтересован могао упознати), била неуспешна. Због свега наведеног сматрам да је доношење и објављивање закључка о продаји покретних ствари путем непосредне погодбе нецелисходно и без основа у ЗИО. Исправно је гледиште да у тој ситуацији суд позове извршног повериоца закључком да му у року од 15 дана достави споразум о продаји непосредном погодбом, при чему би сва заинтересована лица могла да преговарају са извршним повериоцем. Указујем да ЗИО прописује рок од 15 дана за закључење уговора о продаји непосредном погодбом и његову реализацију.

Када се ради о цени, ЗИО не одређује цене по којима ће се продавати покретне ствари, како на јавном надметању тако и у случају када се ствари продају путем непосредне погодбе. Уколико се ствари продају путем јавног надметања, ЗИО одређује почетну цену на првом надметању 60% процењене вредности, а на другом 30% процењене вредности. То не значи да се ствари не могу продати по вишој односно нижој цени. Да ли ће се продати по вишој или нижој цени зависи од исхода јавног надметања. То значи и да се на другом јавном надметању могу продати по цени испод 30% процењене вредности. Исти принцип би важио и у ситуацији у којој друго јавно надметање није успело, па се приступа продаји путем непо-

средне погодбе, јер је у складу са напред наведеним продаја непосредном погодбом у тој ситуацији само наставак неуспелог јавног надметања. Висина цене ће тада зависити од исхода преговора који заинтересована лица буду водила са извршним повериоцем. То прописује и сам ЗИО. Ако се продаји непосредном погодбом приступи након два неуспела јавна надметања, продајна цена је предмет договора између страна у купопродајном односу и за њу се не тражи сагласност извршног дужника (чл. 97. ст. 6. ЗИО). То значи да се цена формира путем преговора при чему се може ићи и испод износа од 30% процењене вредности.

ЗИО не помиње могућност да суд не прихвати споразум о продаји путем непосредне погодбе. ЗИО само говори о року за закључење уговора и његову реализацију у том случају. Одредба чл. 3. ст. 3. ЗПП-а, прописује да суд неће дозволити располагање странака која су у супротности са принудним прописима, јавним поретком и правилима морала. У случају да се ствар продаје непосредном погодбом, закључује се уговор о купопродаји (који остварује одређена дејства и у извршном поступку) између купца с једне стране и судског извршитеља, односно извршитеља са друге стране. Требало би имати у виду и одредбу чл. 10. ЗОО, по којој су странке слободне да уређују своје односе у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја. Извршни суд треба да има у виду и одредбу чл. 9. ст. 2. ЗПП-а, у вези са чл. 10. ЗИО (сходна примена ЗПП-а у поступку извршења) по којој је суд дужан да спречи и казни сваку злоупотребу права које имају странке у поступку.

Следом изнетогa, цена би могла да иде и испод 30% а извршни суд има овлашћења из наведених прописа да сузбије евентуалне злоупотребе.

Све напред наведено односи се и на продају непокретности непосредном погодбом, у случају два неуспела јавна надметања (чл. 123. ЗИО).

Са изнетих разлога усвојен је овај правни став.

ПРЕКОРАЧЕЊЕ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА ТЕК У ДРУГОСТЕПЕНОМ ПОСТУПКУ КАО РЕВИЗИОНИ РАЗЛОГ

чл. 398. ст. 1. т. 4. ЗПП из 2004. г.

НЕ ПРЕДСТАВЉА РЕВИЗИОНИ РАЗЛОГ ИЗ чл. 398. ст. 1. т. 4. ЗПП (ПРЕКОРАЧЕЊЕ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА ТЕК У ДРУГОСТЕПЕНОМ ПОСТУПКУ) СЛУЧАЈ КАДА ДРУГОСТЕПЕНИ СУД ПРЕИНАЧИ ПРВОСТЕПЕНУ ПРЕСУДУ КОЈОМ ЈЕ ОДБИЈЕН ЗАХТЕВ ЗА ПОНИШТАЈ РЕШЕЊА О ПРЕСТАНКУ РАДНОГ ОДНОСА ТАКО ДА УТВРДИ САМО ДРУГИ, КАСНИЈИ ДАТУМ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА.

Пресуда Врховног касационог суда Рев. 2 1261/10 од 19. 05. 2010. г.

Из образложења:

Пресудом Општинског суда у Лазаревцу П1. бр. 78/07 од 18. 10. 2007. године, ставом првим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се поништи решење туженог од 02. 06. 1997. године, о престанку радног односа тужиоцу, уз обавезу туженог да га врати на рад, као неоснован, док је ставом другим изреке одлучено да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка.

Пресудом Окружног суда у Београду Гж1. бр. 6209/07 од 10. 07. 2009. године, ставом првим изреке преиначена је првостепена пресуда у делу тужбеног захтева за поништај решења и поништено решење туженог од 02. 06. 1997. године у погледу датума престанка радног односа, те је утврђено да је тужиоцу престао радни однос са 25. 04. 1997. године, док је ставом другим изреке одбијена као неоснована жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда у преосталом делу.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену, тужилац је изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, применом чл. 399. Закона о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 125/04), па је нашао да је ревизија неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 361. ст. 2. т. 9. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а нема ни повреде из т. 12. истог става, јер побијана одлука садржи јасне и потпуне разлоге о одлучним чињеницама, које нису у супротности са изведеним доказима, а оцењени су и жалбени наводи од одлучног значаја. Ни у поступку пред другостепеним судом није учињена повреда из чл. 398. ст. 1. т. 4. ЗПП, на коју се ревизијом указује, јер делимичним поништајем побијане одлуке туженог и утврђивањем да је тужиоцу радни однос престао касније него што је то утврдио директор туженог у наведеном решењу, није прекорачен тужбени захтев.

Према чињеничном стању на коме је заснована побијана одлука, тужилац је био запослен код туженог до доношења решења, од стране директора туженог, од 02. 06. 1997. године, којим је утврђено да тужиоцу престаје радни однос са 18. 04. 1997. године, због неоправданог изостанка са посла пет радних дана узастопно. Испитујући законитост побијаног решења, судови су утврдили да тужилац од 18. 04. 1997. године није долазио на посао до почетка маја 1997. године, да је свог непосредног руководиоца обавестио да је због болести привремено неспособан за рад, али по доласку на рад своје одсуство није оправдао достављањем дознака надлежног лекара.

Имајући у виду околности које су утврдили нижестепени судови, Врховни касациони суд налази да је правилан закључак судова да су испуњени законски услови предвиђени чл. 108. ст. 1. т. 1. Закона о радним

односима (*Службени гласник РС* бр. 55/96, који је био на снази у време доношења решења туженог) за престанак радног односа тужиоцу, који је изостао са посла пет радних дана узастопно, а свој изостанак није оправдао, нити је имао сагласност руководиоца за ово изостајање са посла. При том, правилно је правноснажном пресудом делимично поништено решење туженог и утврђено да је тужиоцу радни однос код туженог престао 25. 04. 1997. године, а не 18. 04. 1997. године како је то утврдио директор туженог. Наиме, услов за престанак радног односа запосленом независно од његове воље, у смислу наведене законске одредбе, јесте неоправдан изостанак са посла пет радних дана узастопно, па се као дан престанка радног односа може узети први радни дан по истеку петог дана неоправданог изостанка. Како је, почев од 18. 04. 1997. године, пети дан неоправданог изостанка са посла био 22. 04. 1997. године (петак), то је тужиоцу радни однос могао престати тек са 25. 04. 1997. године, како то правилно закључује и другостепени суд.

**НЕИЗВОЂЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНОГ ДОКАЗА
И ОНЕМОГУЋАВАЊЕ РАСПРАВЉАЊА;
ДОЗВОЉЕНЕ ИМИСИЈЕ КОД ЗИДАЊА СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ
чл. 8, 361. ст. 2. т. 7. ЗПП из 2004. г.; чл. 5. ЗОСПО**

1. НЕИЗВОЂЕЊЕ НЕКОГ ОД ПРЕДЛОЖЕНИХ ДОКАЗА НЕ ПРЕДСТАВЉА АПСОЛУТНО БИТНУ ПОВРЕДУ ИЗ чл. 361. ст. 2. т. 7. ЗПП (НЕМОГУЋНОСТ РАСПРАВЉАЊА), ВЕЋ СЕ ОНО ТИЧЕ СЛОБОДНЕ ОЦЕНЕ ДОКАЗА ИЗ чл. 8. ЗПП.

2. ЗИДАЊЕ СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ У УРБАНОЈ СРЕДИНИ ПРАТЕ НЕИЗБЕЖНО ОДРЕЂЕНЕ ПОЈАВЕ, КАО ШТО СУ БУКА, ПАДАЊЕ МАЛТЕРА, ПРАШИНА, А КОЈЕ ПРЕДСТАВЉАЈУ ИМИСИЈЕ КОЈЕ СЕ МОРАЈУ ТОЛЕРИСАТИ ОД СУСЕДА.

Пресуда Врховног касационог суда Рев. 751/10 од 17. 06. 2010. г.

Из образложења:

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из чл. 361. ст. 2. т. 9. ЗПП, на коју се у ревизијском поступку пази по службеној дужности. Ревизијом се неосновано указује на битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 361. ст. 2. т. 7. ЗПП, која је према наводима ревизије учињена тиме што тужиоцима није дата могућност да се преко судског вештака неуропсихијатра као једино законски компетентног утврди постојање и интензитет страха који су тужиоци трпели, тако да тужиоцима није дата могућност да расправљају пред судом. Слободна оцена доказа установљена одредбом чл. 8. ЗПП садржи

овлашћење суда не само на слободну оцену резултата доказивања већ и на слободан избор доказних средстава. Стога околност да суд није извео доказ вештачењем преко вештака неуропсихијатра, ради утврђивања постојања и интензитета страха код тужилаца, не представља битну повреду одредаба парничног поступка, из чл. 361. ст. 2. т. 7. ЗПП, будући да тужиоцима тиме није онемогућено расправљање пред судом. Неосновани су и наводи ревизије о учињеној битној повреди одредаба парничног поступка из чл. 361. ст. 2. т. 12. ЗПП, будући да нижестепене пресуде не противрече својим разлозима.

Према утврђеном чињеничном стању првотужени, друготужени и трећетужени су суинвеститори изградње вишестамбене зграде на адреси Нови Сад, а четвртотужени је ангажован да на овом градилишту ради као надзорни орган, док је првоозначени тужилац власник суседне некретнине – породичне стамбене зграде у Н. С. У наведеној породичној стамбеној згради првоозначени тужилац живи са члановима своје породице. Радници који су ангажовани на изградњи вишестамбене зграде у Н. С., су у јутарњим часовима 29. 8. 2003. године започели постављање монтажне конзолне скеле, према пројекту сачињеном августа 2003. године. Инвеститори су тражили од тужиоца као власника суседне некретнине, да им дозволи да у његовом дворишту на земљи поставе скелу, а затим је и монтирају до потребне висине како би радови на малтерисању и хидроизилацији зида вишестамбене зграде били извршени, али им то од стране првоозначеног тужиоца није било дозвољено. Постављање наведене скеле извршено је на тај начин што су управо у зиду вишестамбене зграде која је зидана на тој локацији пробијене рупе и кроз њих провучене челичне конзоле, односно шипке од челичних профила које су у унутрашњости зграде чији је зид малтерисан, обезбеђене гвозденим подупирачима, да би након тога на овом делу челичних профила који је стрчао, односно био испуштен изнад дворишта ван зграде, делимично и над двориштем куће у којој станују тужиоци, било извршено даље постављање скела металне конструкције са многоступима од фосни. Скела је постављена у пет нивоа до врха вишестамбене зграде, а по овако начињеним нивоима су се кретали мајстори који су малтерисали зид зграде окренут према дворишту куће у којој станују тужиоци. На самом почетку радова код постављања мајстори су избили цигле из зида како би направили рупе за конзоле, што је произвело буку, а комади избијених цигала и делова цигала пали су у двориште куће у којој станују тужиоци. Након што је скела у целости постављена, постављено је заштитно платно, једна врста завесе која је спречавала да прашина и комади падају. И поред овако постављене платнене завесе дешавало се да делови грађевинског материјала – малтер, малих димензија – падну на тло у двориште тужилаца. Нико од тужилаца није био повређен, а приликом малтерисања било је и прашине. Тужиоци нису улазили у вишестамбену зграду коју и нису видели на који начин је опи-

сана конзолна скела у унутрашњости вишестамбене зграде обезбеђена од пада. Дана 30. 8. 2004. године Одељење за грађевинарство Секретаријата за урбанизам и стамбене послове Градске управе Града Н. С. донело је решење којим је издата грађевинска дозвола туженима као инвеститорима за изградњу предметног објекта. Правноснажним решењем првостепеног суда, који је вођен по тужби тужиоца Ј. К. против тужених ради сметања државине, одбијен је у целости. Правноснажном пресудом првостепеног суда П број 6406/2003 одбијен је тужбени захтев тужилаца ради накнаде штете од тужених због изазивања страха великог интензитета и то исплатом сваком тужиоцу по 100.000 евра. Тужиља Ј. К. почев од 25. 9. 2003. године до закључно са 29. 5. 2006. године лечена је од стране лекара неуропсихијатра који је долазио у кућне посете, ординирао терапију, а у наведеном периоду иста је узимала анксиолитике и антидепресиве по препоруци ординирајућих психијатара. Од нове 2006. године прекинула је терапију и започела са узимањем „бромазепам“ од 3 mg. Тужиља Ј. К. је навела да су тегобе које осећа, и то: несаница, напетост, страх да јој је породица угрожена, настале јер је у близини њихове породичне куће градилиште стамбене зграде. Тужилац Ј. К. је у периоду од 25. 9. 2003. године до 30. 10. 2005. године лечен од стране истог лекара од неуротских сметњи и анксиозног реаговања са елементима соматизације.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилан је закључак ниже-степених судова да се у радњама тужених не стичу обележја противправности, будући да се не ради о умишљајним радњама, већ о имисијама које неминовно прате зидање као делатност, те се тако описане имисије у урбаној средини, каква је Н. С., имају и морају очекивати од стране суседа. Такође је правилан и закључак да због постављања, коришћења и демонтирања предметне скеле уз спорадично падање меких комадића малтера и тврдих комадића цигле не може се трпети страх, односно да тужени нису извођењем радова скривили здравствено стање тужилаца, јер нису допринели изазивању страха и психозе код тужилаца Ј. и Ј. К., који имају одређене психичке поремећаје, али да се из саме медицинске документације утврђује да њихови проблеми датирају и пре времена постављања скеле. Код правилног закључка нижестепених судова да не постоји узрочно-последична веза између постојећег здравственог стања тужилаца Ј. и Ј. К. и извођења радова на постављању скеле и малтерисању зида, нижестепени судови су правилном применом материјалног права тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете због претрпљеног страха одбили. За свој правни став нижестепени судови су дали јасне и ваљане разлоге.

**КОНКЛУДЕНТНОСТ ТУЖБЕ
КАО УСЛОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ПРЕСУДЕ ЗБОГ ПРОПУШТАЊА
чл. 338. ст. 1. т. 4. ЗПП из 2004. г.**

НЕОСНОВАН ЈЕ ТУЖБЕНИ ЗАХТЕВ ДА СЕ РАСКИНЕ УГОВОР КОЈИ ЈЕ ПРЕТХОДНО ВЕЋ РАСКИНУТ, ТЕ СТОГА И У СЛУЧАЈУ ПРОПУШТАЊА ОДГОВОРА НА ТУЖБУ НЕМА УСЛОВА ЗА ДОНОШЕЊЕ ПРЕСУДЕ ЗБОГ ПРОПУШТАЊА, ЈЕР ПРЕМА НАВОДИМА САМЕ ТУЖБЕ НЕ ПРОИЗИЛАЗИ ОСНОВАНОСТ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА (ТУЖБА НИЈЕ КОНКЛУДЕНТНА).

Решење Апелационог суда у Новом Саду Гж 11157/10 од 17. 03. 2011. г.

Из Образложења:

Сагласно одредби чл. 338. ст. 1. ЗПП-а, пресуду којом усваја тужбени захтев (пресуду због пропуштања) суд доноси ако тужени не поднесе одговор на тужбу у одређеном року под следећим условима: ако му је уредно достављена тужба са поуком о последицама пропуштања, ако чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате, ако основаност тужбеног захтева произилази из чињеница наведених у тужби и ако не постоје оштепознате околности из којих произилази да су туженог спречили оправдани разлози да одговори на тужбу. У случају да из чињеница наведених у тужби не произилази основаност тужбеног захтева, суд ће заказати припремно рочиште (ст. 3. чл. 338. ЗПП-а).

Тужилац у тужби наводи да је тужена кратко време након закључења уговора делимично извршавала уговорне обавезе путем трећег лица, да би убрзо престала са испуњењем. Због неиспуњења уговорних обавеза дана 18. јула 2009. године дошло је до споразумног раскида уговора. Споразум је сачињен у писменој форми и потписан, а у споразуму је утврђено да уговорне странке немају међусобних потраживања поводом уговора. У прилогу тужбе, као доказ на те чињеничне наводе, тужилац је суду доставио наведени споразум у фотокопији. Тужена у жалби указује на ту околност и потврђује да је уговор раскинут писменим споразумом од 18. јула 2009. године, због неизвршења уговорних обавеза.

Закон о наслеђивању као посебни закон, не прописује посебну форму код раскида уговора о доживотном издржавању, те се у погледу раскида уговора и код уговора о доживотном издржавању који је закључен по одредбама Закона о наслеђивању, примењују одредбе чл. 68. и 124. Закона о облигационим односима. Стога уговор о доживотном издржавању може бити раскинут и неформалним споразумом јер посебни закон (Закон о наслеђивању) не прописује ништа друго, а циљ због кога је прописана

форма код закључења ових уговора не захтева да раскидање уговора буде у истој форми.

Ценећи напред наведено, из чињеница наведених у тужби не произилази основаност тужбеног захтева, јер чињенице наведене у тужби и докази прикључени уз тужбу, указују да је уговор о доживотном издржавању споразумно раскинут. Уколико је уговор споразумно раскинут нема законских услова да суд изриче раскид, те би захтев тужиоца за раскид предметног уговора (уколико не постоје неки други, суду непознати разлози) морао бити одбијен.

Из навода тужбе, те посебно доказа прикључених уз тужбу, не произилази ни основаност захтева за брисање забележбе постојања уговора и забране отуђења и оптерећења, у јавној књизи. То са разлога што уз тужбу није прикључен доказ на околност да је извршена забележба постојања уговора о доживотном издржавању у јавну књигу односно да је у јавну књигу уписана забрана оптерећења и отуђења непокретности које су предмет уговора. Та чињеница би се могла утврдити једино увидом у препис Листа непокретности који није достављен суду у прилогу тужбе. Из чињеничних навода тужбе може се једино закључити да су ти уписи предвиђени уговором али не и чињеница да ли су уписи извршени. Стога ни у погледу овог дела захтева нема законских услова за доношење ове процесне пресуде. У случају да уписи нису извршени не може се основано захтевати брисање истих. То би, опет, за последицу имало одбијање а не усвајање тужбеног захтева.

Првостепени суд је противно одредби чл. 338. ЗПП донео ожалбену пресуду због пропуштања како и тужена у жалби основано истиче, те тиме починио битну повреду поступка из чл. 361. ст. 2. т. 6. истог Закона. Стога је суд жалбу тужене усвојио, оспорену пресуду због пропуштања укинуо и предмет упутио првостепеном суду на поновно поступање, ради доношења законите и правилне одлуке о главној ствари и трошковима парнице.

Приредио

Марко Кнежевић

асистент на Правном факултету у Новом Саду

SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA
održane 4. 10. 2013. godine

1. PAJOVIĆ ITANA (JMBG:1903980825020), diplomirani pravnik, rođena 19. 03. 1980. godine UPISUJE SE 04. 10. 2013. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Koste Racina 7/22.

2. ĐURIĆ ĐORĐE (JMBG:1302986382119), diplomirani pravnik, rođen 13. 02. 1986. godine UPISUJE SE 04. 10. 2013. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Pančevu, Karađorđeva 15, lokal 12/ međusprat.

3. DAVID HARGITA (JMBG:2005983825418), diplomirani pravnik, rođena 20. 05. 1983. godine UPISUJE SE 04. 10. 2013. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Kanjiži, Svetog Save 1/a.

4. LJUBISAVLJEVIĆ RADUL (JMBG:1609939820033), diplomirani pravnik, rođen 16. 09. 1939. godine UPISUJE SE 07. 10. 2013. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Borisa Kidriča 7.

5. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SERATLIĆ MILJAN, rođen 02. 12. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Arsenijević Boška, advokata u Novom Sadu, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

6. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIRIĆ ANA, rođena 22. 05. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Mušicki Pavla, advokata u Novom Sadu, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

7. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RAKIČEVIĆ KATARINA, rođena 23. 10. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đokić Sanje, advokata u Novom Sadu, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

8. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JANDRIĆ MAJA, rođena 25. 06. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kupres Slađane, advokata u Novom Sadu, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

9. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KONDIĆ MILAN, rođen 24. 12. 1983. godine, na advokatsko-pripravničku

vežbu kod Kristijan Jožefa, advokata u Temerinu, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

10. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KORENOJ VRAČARIĆ IRINA, rođena 02. 10. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Gligorić Srdana, advokata u Bečeju, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

11. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŠARČEVIĆ BOJANA, rođena 07. 09. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Nešić Radomira, advokata u Bečeju, dana 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

12. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SEKULIĆ STRAHINJA, rođen 19. 03. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Beljanski Branislava, advokata u Somboru, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

13. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu NEŠKOVIĆ PREDRAG, rođen 07. 03. 1988. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Josimović Mirjane, advokata u Rumi, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

14. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu METIKOŠ ANICA, rođena 20. 12. 1980. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Jovanović Zorana, advokata u Staroj Pazovi, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu STEPANOVIĆ MARIJA, rođena 11. 12. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Divnić Slobodana, advokata u Indiji, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MATUŠČAK STEVA, rođen 29. 12. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Matušćak Jaromira, advokata u Šidu, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LJAHOVIĆ ALEKSANDRA, rođena 02. 08. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radulović Ž. Dragana, advokata u Sremskoj Mitrovici, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu JEREMIĆ JELENA, rođena 06. 12. 1983. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Starčević S. Slađane, advokata u Sremskoj Mitrovici, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu TADIĆ BRANISLAV, rođen 07. 02. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Lončarević Dragoljuba, advokata u Sremskoj Mitrovici, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu HEGEDIŠ ŽOLT, rođen 15. 04. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bucko Đerđa, advokata u Subotici, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RADOVANOVIĆ ALEKSANDRA, rođena 26. 09. 1980. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radovanović Slobodana, advokata u Bačkoj Topoli, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MARČETA TAMARA, rođena 04. 04. 1989. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Marčeta Ratka, advokata u Kikindi, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PEČEK NENAD, rođen 19. 10. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Peček Stojana, advokata u Kikindi, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MIOK DARKO, rođen 22. 10. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Knežević Tihomira, advokata u Vršcu, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE SE u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SIMIĆ JELENA, rođena 29. 09. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Petković Jovane, advokata u Pančevu, 04. 10. 2013. godine, u trajanju od dve godine.

26. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine LJUBISAVLJEVIĆ RADUL, advokat u Subotici sa danom 26. 09. 2013. godine, zbog penzionisanja.

27. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine DŽEPINA MARINA, advokat u Novom Sadu sa danom 15. 09. 2013. godine, na lični zahtev.

– Glumac Nataša, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

28. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine FILIPOVIĆ SLAVICA, advokat u Bečeju sa danom 04. 09. 2013. godine, zbog penzionisanja.

– Imenovana i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine.

– Zedi Valerija, advokat u Bečeju, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

29. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine JOVANOVIĆ SLOBODAN, advokat u Subotici sa danom 25. 09. 2013. godine, na lični zahtev.

– Imenovani i nakon brisanja zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine.

– Kunić Miodrag, advokat u Subotici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

30. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine ODOBAŠIĆ RADMILA, advokat u Staroj Pazovi sa danom 10. 07. 2012. godine, zbog razloga iz čl. 40. st. 4. Zakona o advokaturi.

– Kovačević Ljubinko, advokat u Staroj Pazovi, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije.

31. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine RADUSIN BOSILJKA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Brkić Nebojše, advokata u Novom Sadu, sa danom 30. 09. 2013. godine.

32. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine STANOJEVIĆ TATJANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Ćirjaković Gorana, advokata u Novom Sadu, sa danom 25. 09. 2013. godine.

33. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine LUKIĆ SANDRA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod dr Aleksić Nemanje, advokata u Novom Sadu, sa danom 13. 09. 2013. godine.

34. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine PAĐEN BOJAN, advokatski pripravnik u Subotici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Dragičević Milorada, advokata u Subotici, sa danom 02. 09. 2013. godine.

35. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine TOMIČIĆ MARIJANA, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Grujičić Dragoja, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 01. 08. 2013. godine.

36. UZIMA SE NA ZNANJE da MILIDRAGOVIĆ BILJANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 03. 09. 2013. do 02. 09. 2014. godine.

– Kitanović Bašić Branislava, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

37. UZIMA SE NA ZNANJE da BEARA DANIJELI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 10. 09. 2013. do 09. 09. 2014. godine.

– Radonjanin Mirela, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

38. UZIMA SE NA ZNANJE da PAJOVIĆ KUTUZOV TIJANI, advokatu u Novom Sadu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 25. 09. 2013. do 23. 09. 2014. godine.

– Šutalo Mezei Ivana, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

39. UZIMA SE NA ZNANJE da STANIĆ FILIPOVIĆ JELENI, advokatu u Zrenjaninu, privremeno prestaje pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta, od 03. 10. 2013. do 02. 10. 2014. godine.

– Stanić Branislav, advokat u Zrenjaninu, određuje se za privremenog zamenika.

40. UZIMA SE NA ZNANJE da MAJKIĆ ALEKSANDRI, advokatskom pripravniku u Kikindi, privremeno prestaje advokatsko-pripravnička vežba zbog izbora na funkciju predsednice Skupštine opštine Kikinda, počev od 13. 09. 2013. godine, dok traje ova funkcija.

41. UZIMA SE NA ZNANJE da je BOŽIĆ MAJDA, advokat u Bačkoj Topoli, nastavila sa radom dana 01. 10. 2013. godine, nakon što joj je privremeno prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

– Hodžić Ahmet, advokat u Bačkoj Topoli, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

42. UZIMA SE NA ZNANJE da je STANKOV BOGOLJUB, advokat u Zrenjaninu, nastavio sa radom dana 01. 09. 2013. godine, nakon što mu je privremeno prestalo pravo na bavljenje advokaturom zbog bolovanja.

– Darijević Vićentije, advokat u Zrenjaninu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

43. UZIMA SE NA ZNANJE da je KOZLINA BOJANA, advokatski pripravnik u Indiji, nastavila sa vežbom dana 25. 09. 2013. godine, nakon što je privremeno prestala sa obavljanjem vežbe zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta.

44. UZIMA SE NA ZNANJE da je Latinović Jovana, advokat u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi Latinović Brkić.

45. UZIMA SE NA ZNANJE da je STREHOVSKI JANKO, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Ćirjaković Gorana, advokata u Novom Sadu dana 12. 09. 2013. godine, te da istu nastavlja kod Madić Olivera, advokata u Novom Sadu, dana 13. 09. 2013. godine.

46. UZIMA SE NA ZNANJE da je Gužvić Mirjana, advokatski pripravnik u Novom Sadu, promenila prezime, koje sada glasi ĐERKOVIĆ.

47. UZIMA SE NA ZNANJE da je Orelj Nika, advokatski pripravnik u Apatinu, promenila prezime, koje sada glasi PETROVIĆ.

48. UZIMA SE NA ZNANJE da je GARDINOVAČKI DUŠAN, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Gardinovački Zorić Marijane, advokata u Novom Sadu dana 17. 09. 2013. godine, te da istu nastavlja kod Ševo Nade, advokata u Novom Sadu, dana 18. 09. 2013. godine.

49. UZIMA SE NA ZNANJE da je MIŠČEVIĆ IVA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Beljanski Vladimira, advokata u Novom Sadu dana 25. 09. 2013. godine, te da istu nastavlja kod Nikolić Savin Isidore, advokata u Novom Sadu, dana 26. 09. 2013. godine.

50. UZIMA SE NA ZNANJE da je Rakić Bojana, advokatski pripravnik u Indiji, promenila prezime, koje sada glasi KOZLINA.

51. UZIMA SE NA ZNANJE da je Mitrović mr Gordana, advokat u Novom Sadu stekla naučni stepen doktora pravnih nauka.

52. UZIMA SE NA ZNANJE da je ČEŠLJAREV BORIS, advokat u Novom Sadu, preselio sedište kancelarije u Zrenjanin, Pupinova 16, počev od 02. 10. 2013. godine.

53. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAJIĆ STEVAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miroslava Antića 8, počev od 01. 09. 2013. godine.

54. UZIMA SE NA ZNANJE da je BERĆAN ŽIVKO, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miroslava Antića 8, počev od 01. 09. 2013. godine.

55. UZIMA SE NA ZNANJE da je BERĆAN SLAVKO, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miroslava Antića 8, počev od 01. 09. 2013. godine.

56. UZIMA SE NA ZNANJE da je KLJAJIĆ mr DEJAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miše Dimitrijevića 8a, počev od 17. 09. 2013. godine.

57. UZIMA SE NA ZNANJE da je PETROVIĆ NEBOJŠA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Miše Dimitrijevića 8a, počev od 17. 09. 2013. godine.

58. UZIMA SE NA ZNANJE da je RAJAČIĆ SAŠA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Trg Ferenc Fehera 1, počev od 18. 09. 2013. godine.

59. UZIMA SE NA ZNANJE da je NIKOLIĆ JELENA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Trg Ferenc Fehera 1, počev od 18. 09. 2013. godine.

60. UZIMA SE NA ZNANJE da je STEVANIĆ NIKOLA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Trg Ferenc Fehera 1, počev od 18. 09. 2013. godine.

61. UZIMA SE NA ZNANJE da je PETKOVIĆ JOVANA, advokat u Pančevu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Njegoševa 1a, počev od 16. 09. 2013. godine.

62. UZIMA SE NA ZNANJE da je VASKOVIĆ DANKA, advokat u Subotici, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Dimitrija Tucovića 5, počev od 01. 10. 2013. godine.

63. UZIMA SE NA ZNANJE da je BORAL EGON, advokat u Zrenjaninu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Stevice Jovanovića 2a, počev od 01. 10. 2013. godine.

64. UZIMA SE NA ZNANJE da je KOVAČEVIĆ NEBOJŠA, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 43, počev od 22. 09. 2013. godine.

65. UZIMA SE NA ZNANJE da je LOBODA ALEKSANDAR, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Futoška 19, počev od 30. 09. 2013. godine.

66. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUKELIĆ GORDANA, advokat u Somboru, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Pariska 1, počev od 01. 10. 2013. godine.

Upravni odbor

Уређивачки одбор *Гласника* моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан;
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети;
- фусноте писати у дну одговарајуће странице;
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача;
- уз чланке доставити резиме и кључне речи;
- пожељно је доставити и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Излази 12 пута годишње
у месечним свескама.

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин.,
за иностранство 110 евра.
(Текући рачун број 340-1482-43 са назнаком „за Гласник“)

Овај број је закључен 4. октобра 2013. године.

Тираж: 2.000 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01
од 11. априла 1991. године на ову публикацију плаћа се
основни порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Тајјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад
2013.